فەرهەنگی

زاراوە سەربازییەکان

ئینگلیزی-عەرەبی -کوردی

محەمەد وەسمان

هەولێر-٢٠١١

- ناوی کتێب: فەرهەنگی زاراوە سەربازییەکان
- نووسینی: محەمەد وەسمان
- سەرپەرشتی هونەری و بەرگ: عوسمان پیرداود
- نەخشەسازی: عیسام موحسن
- بڵاوکراوەی ئەکادیمیای کوردی، ژمارە(١١٢)
- چاپخانە: چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر
- تیراژ: ٥٠٠ دانە
- لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان ژمارەی سپاردنی(   )ی ساڵی ٢٠١٠ی پێدراوە.

لەبری پێشەکی

فەرهەنگ–ئەو کتێبەیە، کەوا وشەی تێدا تۆمارکراوە[1].بەپێی سیستەمێکی دیاریکراو ،وەك ئاسانکاری بۆ خوێنەر ،بۆگەیشتن بە واتاکان.

لەیەکەم فەرهەنگی کوردی کە لە ساڵی ١٦٨٢/١٦٨٣ی زایینی بەرانبەر ١٠٩٤ی ك.– شاعیری مەزنی کورد ئەحمەدی خانی لە ژێر ناوی (نەو بەهار)دا، فەرهەنگۆکێکی بەشیعر بۆ منداڵانی کورد دانا بۆ فێربوونی زمانی عەرەبی. کە لە پاشکۆی فەرهەنگەکەی (یوسف ضیاء الدین پاشای خالدی– الهدیە الحمیدیە فی اللغە الکردیە– استانبول–١٣١٠هـ– ١٨٩٣ز بڵاوکراوەتەوە، دەیان وسەدان فەرهەنگۆك و فەرهەنك بڵاوکراونەتەوە، واتە گەنجینەیەکی باشمان هەیە لەم بوارەدا.

دیارە فەرهەنگ نووسی ڕۆژ لەدوای ڕۆژ دەوڵەمەند دەبێت و ڕووەو تایبەتکاری دەچێت ، هەمیشە بەپێی پێشکەوتنی کۆمەڵگە وکەرەستەی شەڕ لەگۆڕاندایە .

هەرلەتاشەبەردوچەقۆو خەنجەروشمشێرو تیرو قەڵغان وچەپەر تاتفەنگ وچەکەئاگرییەکانی دیکە چاخ لەدوای چاخ لەپەرەسەندن دان ،بەهەمانشێوە زاراوەسەربازییەکان لەپەرەسەندن دان.

لەوتارەکانی رۆژنامەی تێگەیشتنی راستی ١٩١٨–١٩١٩ هەوڵی دانان ووەرگێڕان ودۆزینەوەی زاراوەی لەبار دراوە بۆنموونە:

الطائرة: کۆلارە

الطیار: کۆلارەوان (ژ–٤–١٩١٨)

سرب: رەوە (ژ–١–١٩١٧)

الفریق الاول (جنرال): سپهسالار(ژ–١٩ – ١٩١٨)

الاتجاه : رووکار (ژ–٢٣–١٩١٨)

مستودع السلاح :انباری ژخیرە (ژ–٣– ١٩١٨)

---

(١) ئەوڕەحمانی حاجی مارف–چی لەبارەی زمانی کوردییەوە، نووسراوە–بەغدا–١٩٧٤، ل٦٩.

هەروەهاوتارەکانی (کۆواری دەنگی گێتی ی تازە) لە ژمارە ١ ی بەرگی ١ی ت١ی١٩٤٣ تادواژمارەی لە ٢٥ی ئابی ١٩٤٧ زۆر بە پوختی سەرەتای دانانی زاراوەی سەربازی لەچاخی نوێ دەنوێنێت، بەتایبەتی نووسینەکانی بەهەشتی تۆفیق وەهبی بەگ ،بۆنموونە:

نیرو : قوة

کەشتی گەل: اسطول

ترکزە: خطر

بەژی: بر

پیششانی : جبهة

لەشکر: جیش

سپایی : عسکری

چەکی هەوایی شاهانە: السلاح الجوی الملکي

تفاقی جەنگی : تجهیزات حربیة

چەترباز : مظلي

زرێدار: مدرع

پۆلەفڕۆکە: سرب الطائرات

قیژێنەر:الصاروخ

ئەم فەرهەنگەش کە تایبەتە بە بواری سەربازی هیوادرین کە لێنێك لەم بوارە پڕ بکاتەوەو لەتەك هەوڵەکانی دیکە زمانی کوردی دەوڵەمەندتر بکات.

ئەم کۆمەڵە زاراوەسەربازییانە، وەك نموونەی چەندان زاراوەی سەربازی تر دەخەینە بەردەستی خوێنەری بەڕێزو سەرجەم زمانزانانی کورد سەرەڕای شارەزایانی بواری سەربازی و پێکهاتەکانی بە مەبەستی خزمەتکردنی زمانی کوردی و چەسپاندنی زاراوەی کوردی لە ڕێی دیارکردنی بەرامبەرە بیانییەکەی و شوێنی بەکارهێنانی.

١- زاراوەکانی ڕێکخستنەکانی سەربازی:

– پاژ (گرووپ)	بەرامبەر (الزمرة – الرهط) و	Squad
– دەستە	بەرامبەر (الحظيرة) و	Section
– پەل	بەرامبەر (الفصيل) و	Platoon
– لق	بەرامبەر (السرية) و	Company
– بەتالیۆن	بەرامبەر (الفوج) و	Battalion
– تیپ، هێز	بەرامبەر (اللواء)و	Brigade
– لەشکر	بەرامبەر (الفرقة)و	Division
– قۆڵ	بەرامبەر (الرتل) و	Column
– گەلە	بەرامبەر (الفيلق) و	Corpt
– کەرت	بەرامبەر (الكتيبة) و	Regiment
– بەتەریە	بەرامبەر (البطرية) و	Battery
– پۆل	بەرامبەر (الرعيل) و	Troop
– ئاپۆرە	بەرامبەر (الجحفل) و	Group
– سوپا	بەرامبەر (الجيش) و	Army

٢- پلەی ئەفسەرانی سەربازی

– جێدار	بەرامبەر (ملازم)و	Lieutenant
– جێدار (٢)	بەرامبەر (ملازم٢)و	2Nd Lieutenant
– جێدار (١)	بەرامبەر (ملازم١) و	1 ST L
–سەرهەنگ (پێشەنگ)	بەرامبەر (نقيب) و	Captain
– پێشرەو	بەرامبەر (رائد) و	Major
– پێشکار	بەرامبەر (مقدم) و	Lieutenant - Colonel

– سەردار بەرامبەر (عقيد، الزعيم)و Colonel

– راگر بەرامبەر (العميد) Brigadier

– سەرتیپ بەرامبەر (اللواء) و Major- General

– سوپا سالار بەرامبەر (الفريق) و Lieutenant- General

– سوپا سالاری یەکەم بەرامبەر (الفريق الاول) و General

–(شکۆدار–سەروەر) بەرامبەر (المهيب)و Field-Marshal

٣- فەرماندارییەکان

فەرماندەیی لەشکر بەرامبەر (قائد الفرقة) و

Divisional Commander یان Division Commander

فەرماندەی تیپ بەرامبەر (امر اللواء) و Brigade Commander

فەرماندەی بەتالیۆن بەرامبەر (امر الفوج) وBattalion Commander

فەرماندەی لق بەرامبەر (امر سرية) و سەر لقCompany Commander

فەرماندەی پەل بەرامبەر (امر الفصيل) و سەرپەل Platoon Commander

فەرماندەی دەستە بەرامبەر(امر الحضيرة)و سەردەستە

Section Commander یان Section Leader

فەرماندەی بەتەرییە بەرامبەر (امر البطرية) و Battery Commander

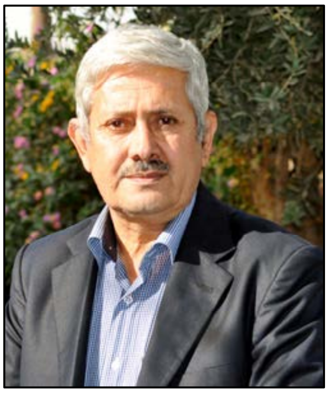
٤- پلەی كارمەندان

سەرباز	بەرامبەر (الجندي)	**Soldier**
سەربازی نووكار	بەرامبەر (الجندي المستجد) و	**Private**
سەربازی یەكەم	بەرامبەر (الجندي الاول) و	**Lance - Carporal**
جێگری پۆلەوان	بەرامبەر (نائب العريف) و	**Corporal**
پۆلەوان	بەرامبەر (العريف)و	**Sergeant**
سەرەك پۆلەوان	بەرامبەر (رئيس العرفاء) و	**Sergeant- major**
سەرەك پۆلەوانی لق	بەرامبەر (رئيس العرفاء السرية) و	**Company Sergent-Major**
سەرەك پۆلەوانی یەكە	بەرامبەر (رئيس العرفاء الوحدة)	**Regimental Sergent-Major**
ئەفسەری ریز	بەرامبەر (ضابط الصف)	**Non- Commissioned officers**
جێگری ئەفسەر	بەرامبەر (نائب الضابط)	**Warrant Officer**

٥- زاراوەی کارگێڕی

دەستەی ستوون	بەرامبەر (هيئة الركن)
کارگێڕ	بەرامبەر (الادارة)
چالاکییەکان	بەرامبەر (العمليات)
تەیاری	بەرامبەر (الميرة)
هەواڵگری	بەرامبەر (الاستخبارات)
بزواتن	بەرامبەر (الحركات)
تووێشەداری و گواستنەوە	بەرامبەر (التموين والنقل)
هەواڵدێری	بەرامبەر (المخابرة)
رشتەکان	بەرامبەر (الصنوف)

ئەم کۆمەڵە زاراوانی سەرەوە بەهۆی زۆر بەکارهێنانیان پێشخروان، شایانی باسە بەشێکی ئەم زاراوانەی سەرەوە لەرۆژنامەی برایەتی رۆژی شەممە ١٩٩٤/٧/٣٠ ، ژمارە (٢٠٠٥) بەناوی (فەرهەنگی زاراوەکانی سوپا) بڵاوکراونەتەوە.

محەمەد وەسمان

١- ناوی سێیانی: محەمەد وەسمان عەزیز

٢- ساڵ و شوێنی لەدایکبوون: ١٩٥٣- هەولێر

٣- ناونیشان و ژمارەی تەلەفۆن: هەولێر - نووسەران (٤٦١٦٦٢٨)

٤- بواری کارکردن: نووسەر و ڕۆژنامەنووس: جێگری سەرنووسەری گۆڤاری هەرێمی کوردستان.

٥- ئەندامی لێژنەی بیبلۆگرافیای ئەکادیمیای کوردی.

٦-ئەندامی یەکیەتی نووسەرانی کورد-لقی هەولێر.

٧- ئەو زمانانەی دەیزانێت بەریزبەندی: کوردی، عەرەبی، فارسی، ئینگلیزی.

٨- تا دووی کۆلێژی کارگێڕی و ئابووری بەغدای خوێندووە، ئێستا لە بەشی یاسا- قانون لە کۆلێژی زانکۆی (دیجلە) دەخوێنێ.

٩- ناوی ژمارەیەك لە بەرهەمە بڵاوکراوە و پەخشکراوەکان:

- کتێبەکان:

١- بیبلۆگرافیای ئەکادیمیای کوردی - بەشی یەکەم - زمان بەرگی یەکەم- هەولێر -٢٠١٠ وەك ئەندامێکی لێژنەی بیبلۆگرافیا.

٢- ئینگلیزی گشتگیر- بە هاوبەشی ٢٠١٠.

٣- مێژوو و شارستانیەتی کورد - وەرگێران لە عەرەبییەوە ٢٠٠٩.

٤- ڕێسا بۆ فێربوونی ئەلفوبێی کوردی بە پیتی لاتینی، ٢٠٠٩.

٥- دەستوور کلیلی ماف و ئازادییەکانە - ٢٠٠٨.

٦- فەلسەفەی دوالیزم - لەهزری د. زکی نەجیب مەحموودا - ن ئیمام عەبدولفەتاح ئیمام، وەرگێڕان لە عەرەبییەوە ٢٠٠٧.
٧- (ئەجێندای کارەکان لە هەرێمی کوردستان)، وەرگێڕان لە عەرەبییەوە ٢٠٠٦.
٨- هونەری خۆشەویستی - ئێرك فروم - لە عەرەبییەوە ٢٠٠٦.
٩- رووخساری رووتی ئافرەتی عەرەب - نوال سەعداوی،وەرگێڕان لە عەربییەوە ٢٠٠٦.
١٠- نوێگەری - کۆمەڵێك وتار - ٢٠٠٥ وەرگێڕان لەعەرەبییەوە.
١١- رێبەری کابان بۆ شیرنەمەنی و چێشت لێنان، ٢٠٠٥.
١٢- هزر و سیاسەت، ن ،د. شێرزاد نەجار - وەرگێڕان لە عەربییەوە ٢٠٠٥.
١٣- ئەلف و بێی کوردی بە پیتی لاتینی ٢٠٠٥.
١٤- مارکسیزم چۆن کاردەکات - کریس هارمان - ٢٠٠٥ وەرگێڕان لەعەرەبییەوە.
١٥- من گەورەبووم، رێبەری کچان ٢٠٠٥.
١٦- ئینسایکلۆپیدیای فەیلەسووفان - ن. رۆزنتال - لە عەرەبییەوە ٢٠٠٤.
١٧- کەسێتی تاکی عێراقی - د. عەلی وەردی، لە عەربییەوە ٢٠٠٤.
١٨- گیروگرفتی زاراوەدانان لە زمانی کوردیدا ٢٠٠٤.
١٩- چەند لاپەڕەیەکی رۆژنامەنووسی، ٢٠٠٤.
٢٠- لە بارەی رۆشنبیری سیاسی، د. شێرزاد نەجار لە عەربییەوە ٢٠٠٢.
٢١- بەرەو رۆشنبیری هاوچەرخ - ١٩٩٢.
٢٢- ئەنجومەنی نیشتمانی کوردستان چیمان بۆ دەکات ١٩٩٢.
٢٣- دەروازەی زیندەوەرزانی - ١٩٩١.
٢٤- رەخنەو دەقی ئەدەبی-٢٠١٠ .

- ئەو شوێنانەی بابەتی تیایدا بڵاوکردۆتەوە یان تێدا کارم کردووە:
١- رۆژنامەی (هاوکاری)، ژمارە (٥١٣)ی ١١ی شوباتی (١٩٨٠).

٢– گۆڤـاری (رۆشـنبیری نـوێ) – ژمـاره (٩٢) ی ئایـاری ١٩٨٢ – وتـار – فەلسەفەی زانستی.لاپەڕە (٢٥).

٣– گۆڤـاری (هـەرێمی کوردسـتان) لـە ١٩٩٥ بـە بـەردەوام کـارم تیـاکردووە، ئێـستاش جێگـری سەرنووسـەرم.بیبلۆگرافیـایی (هـەرێم) م نووسـیوە بـە هاوبەشی لەگەڵ چەند رۆژنامەنووسێکی دیکە.

بیبلۆگرافیایی (١٠٠) ژمارەی گۆڤاری (هەرێمی کوردستان)م نووسیوە.

٤– گۆڤاری (تەندروستی) لە ژمارە (١٩)ی ١٩٩٨ تا دوا ژمارەی (٢٠٠٥) وەك زمانـەوان، هەڵەچـن، ئەنـدامی دەسـتەی نووسـەران کـارم کـردووە، بیبلۆگرافیایی ١٢ ژمارە واتە ساڵێکی گۆڤاری (تەندروستی) م نووسیوە.

٥– گۆڤـاری وەرگێـڕان لـە ژمـارە (١–٣) کـارم تێـدا کـردووە بابـەتم تیـا بڵاوکردۆتەوە، لە ژمارە ١– ١٩٩٧، نـاوی بابـەت (ئێتنۆناسۆنالیـسمی کـورد) نووسینی د. ئەمیر حەسـەن پـور لـە ئینگلیزییـەوە وەرمگێـڕاوە، ژمـارە (٢) رۆژهـەڵات ناسـی و ئـەتنۆگرافیا، ن. مەجیـد حەمیـد عـارف، وەرگێـڕان لـە عەرەبییەوە.

٦– گۆڤاری کاروان لە ١٩٩٧ تا ٢٠٠٢ وەك هەڵەچن کارم کردووە، بابـەتی زۆرم تیا بڵاوکردۆتەوە.

٧– گۆڤاری (کشتوکاڵ) لە ساڵی ٢٠٠٣ وەك هەڵەچن کارم کردووە.

٨– گۆڤاری (بارش) لە ساڵی ٢٠٠٣ وەك هەڵەچن کارم کردووە.

٩– ١٩٩٤/٧/٣٠ برایەتی – ژمارە ٢٠٠٥ فەرهەنگی زاراوەکانی سوپا.

١٠– ١٩٩٤/١٠/١٦ ئاڵای ئازادی – ژ ١٤٣ ئاستی رۆشنبیری.

١١– ١٩٩٤/٩/٢٧ رێگای کوردستان – ١٢٦ – واتای پێشکەوتن/ وەرگێڕان.

١٢– ١٩٩٥/٩/١٧ ئاڵای ئازادی ژ: (١٨٧) ئەزموونی شیعری وێرن.

١٣– ١٩٩٦/٧/١ ئاڵای ئازادی ژ: (٢١٩) هەڵوەستەیەکی کورت.

١٤– ١٩٩٧/٧/٣ برایەتی – ئەدەب و هونەر – ئەزموونی شیعری نوێ.

١٥– ٢٠٠– کاروان – ژ: (١٤٤) ستوونی رۆژنامەنووسی.

١٦– ٢٠٠١– گۆڤاری (نووسەری نوێ) ژ: (١٩) گیروگرفتی زاراوەدانان لـە زمـانی کوردیدا.

١٧– گۆڤاری (هەنگ) – دەیان چیرۆکی منداڵان، دانان و وەرگێڕان.
١٨– گۆڤاری (ئاسۆی فۆلکلۆر) – دەیان بابەتی ئەدەبی میللی و فۆلکلۆر – دانان و وەرگێڕان.
١٩–گۆڤاری (رۆشنبیری یاسایی) وەك بەرێوەبەری نووسین کارم کردووە،
٢٠– گۆڤاری (پەلکە زێڕینە) ی منداڵان وەك ئەندامی دەستەی نووسەران کارم کردووە.

سەرچاوەکان:

١– بەهەشتی تۆفیق وەهبی بەگ، (کۆواری دەنگی گێتی ی تازە) لە ژمارە ١ ی بەرگی ١ ی ت١ی١٩٤٣ تادواژمارەی لە ٢٥ی ئابی ١٩٤٧
٢– ئەوڕەحمانی حاجی مارف–چی لەبارەی زمانی کوردییەوە، نووسراوە– بەغدا–١٩٧٤، ل٦٩.)
٣– د.حوسێن عومەر شێخانی ،زاراوەی سەربازی ،هەولێر–٢٠٠٨ .
٤– محەمەد وەسمان ، (فەرهەنگی زاراوەکانی سوپا) رۆژنامەی(برایەتی) رۆژی شەممە ١٩٩٤/٧/٣٠ ،ژمارە (٢٠٠٥).
٥- رەفیق سالح وسدیق ساڵح،رۆژنامەی تێگەیشتنی راستی ١٩١٨–١٩١٩ ،یەکەمین رۆژنامەی کوردی لە عێراق،ئاراس ٢٠٠٧ .
٦–مختارات من المصطلحات العسكرية ،انترنيت.www.moqatel.com

المقدمة

المعجم كتاب تدون فيه الكلمات، بحسب نظام خاص، يسهل للقارء الوصول الى المعاني المطلوبة.

واقدم معجم كردي كتب في سنة ١٦٨٢\١٦٨٣ من قبل الشاعر الكردي الكبير (احمد خاني) باسم (نوبهار).

ومنذ تلك الخطوة، وكتابة المعاجم الكردية تتطور باستمرار ، سواء باللغة الكردية – كردية او كردية – اجنبية ، او اجنبية – كردية، ومتعددة اللغات. وتخطو خطوات كبيرة نحو التخصص بحسب المواضيع المتعددة.

علما ان اكبر خطوة في تطوير واغناء اللغة الكردية بدات بعد الحرب العالمية الاولى من خلال:

- جريدة (تيكيشتني راستي) ١٩١٨ – ١٩١٩ .
- و (دەنگی گێتی تازە) ١٩٤٣ – ١٩٤٧.
- و مجلة (نيشتمان) ١٩٤٣ ، و(ئاوات) ١٩٤٥،
- و(كوردستان) ١٩٤٥–١٩٤٦ .
- و(ڕۆژی نوێ) ١٩٦٠ . ومجلات اخرى كثيرة .

فالصحافة كانت مرجع اللغة الكردية في وضع وترجمة المصطلحات الى ان تم انشاء المجامع اللغوية الكردية في السبعينات من القرن الماضي ومابعدذلك .

وهذا المعجم الخاص بالمصطلحات العسكرية، نرجو ان يكون عونا للمختصين في هذا المجال وان يمد اللغة الكردية بالضروري من المصطلحات المطلوبة.

کتێبە چاپکراوەکانی
کۆڕی زانیاری کوردستان و ئەکادیمیای کوردی

کۆڕی زانیاری کوردستان:

١) فەرهەنگی زاراوە (عەرەبی ـ کوردی)، بەدران ئەحمەد حەبیب، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٢، (١٤٢ لاپەڕە).

٢) کوردی تورکمانستان ـ مێژوو ـ ئەتنۆگرافیا ـ ئەدەب، د. مارف خەزنەدار، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری، ساڵی ٢٠٠٣، (٢٥٨ لاپەڕە).

٣) زاراوەی یاسایی، لیژنەی زاراوە لە کۆڕی زانیاری کوردستان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری، ساڵی ٢٠٠٤، (٤٠ لاپەڕە).

٤) زاراوەی کارگێڕی، لیژنەی زاراوە لە کۆڕی زانیاری کوردستان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری، ساڵی ٢٠٠٤، (٤٧ لاپەڕە).

٥) من ينابيع الشعر الكلاسيكي الكردي، ج١، رشيد فندی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری، ساڵی ٢٠٠٤، (٢٤٠ لاپەڕە).

٦) ڕێنووسی یەکگرتووی کوردی، بەدران ئەحمەد حەبیب، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (٥٦ لاپەڕە).

٧) ڕێزمانی کەسی سێیەمی تاک، د.شێرکۆ بابان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری، ساڵی ٢٠٠٤، (١٥٩ لاپەڕە).

٨) چوارینێن خەیام، د. کامیران عالی بەدرخان، وەرگێڕانی لە لاتینییەوە د. عەبدوللا یاسین ئامێدی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری، ساڵی ٢٠٠٤، (٩٤ لاپەڕە).
٩) شێوەی سلێمانی زمانی کوردی، د. زەرێ یوسوپۆڤا، و: لە ڕوسییەوە د. کوردستان موکریانی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (٢١٦ لاپەڕە).
١٠) العروض في الشعر الكردي، احمد هردی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری، ساڵی ٢٠٠٤، (٢١٨ لاپەڕە).
١١) ژانرەکانی ڕۆژنامەوانی و مێژووی چاپخانە ١٤٥٠ ـ ١٥٠٠، د. مەغدید سەپان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (٢٧٨ لاپەڕە).
١٢) زاراوەی ڕاگەیاندن، لیژنەی زاراوە لە کۆڕی زانیاری کوردستان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (١٠٨ لاپەڕە).
١٣) فەرهەنگی زاراوەگەلی ڕاگەیاندن (ئینگلیزی - کوردی - عەرەبی)، بەدران ئەحمەد حەبیب، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (١٦٥ لاپەڕە).
١٤) ئەدەبی منداڵانی کورد - لێکۆڵینەوە ـ مێژووی سەرهەڵدان، حەمە کەریم هەورامی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (٤٠٦ لاپەڕە).
١٥) گیرەکێن زمانێ کوردی، د. فازل عمر، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (١٣٤ لاپەڕە).
١٦) ل دۆر ئەدەبێ کرمانجی ل سەد ساڵا نوزدێ و بیستێ زایینی، تەحسین ئیبراهیم دۆسکی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (٢٧٦ لاپەڕە).
١٧) دەنگسازی و بڕگەسازی لە زمانی کوردیدا، د. شێرکۆ بابان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (٢٠٦ لاپەڕە).
١٨) هۆنراوەی بەرگری لەبەرهەمی چەند شاعیرێکی کرمانجی سەروودا ١٩٣٩ ـ ١٩٧٠، د. عبدالله یاسین عەلی ئامێدی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (٣٢٠ لاپەڕە).
١٩) یوسف و زولەیخا، حەکیم مەلا ساڵح، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦، (٤٠٧ لاپەڕە).

٢٠) زمانی کوردان ـ چەند لێکۆڵینەوەیەکی فیلۆلۆجی زمان، پ. د فریدریش موولێر ئەوانی تر، و: لە ئەڵمانییەوە د. حمید عزیز ، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (١٩٢ لاپەڕە).

٢١) ڕێبەری بیبلۆگرافیە کوردییەکان ١٩٣٧ ـ ٢٠٠٥، شوان سلێمان یابە، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦، (٤٠٠ لاپەڕە).

٢٢) فەرهەنگی گەورەی من. د. کوردستان موکریانی، چاپی یەکەم، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦ ، (٨٠ لاپەڕە).

٢٣) دیوانی عەزیز ـ محەمەد عەلی قەرەداغی ـ هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠، (١٤٤ لاپەڕە).

٢٤) زاراوەگەلی کاروباری مین ـ جەمال جەلال حوسێن ـ دلێر سابیر ئیبراهیم ـ دەزگای گشتی هەرێم بۆ کاروباری مین، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦، (٨٠ لاپەڕە).

٢٥) زاراوەی ڕاگەیاندن ـ کەمال غەمبار ـ هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦، (٩٦ لاپەڕە).

٢٦) زاراوەی ئەدەبی ـ ئامادەکردنی: لیژنەی ئەدەب لە کۆڕی زانیاری کوردستان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦، (٣٨٠ لاپەڕە).

٢٧) ئیندێکسی گۆڤاری کۆڕی زانیاری کورد (١٩٧٣ ـ ٢٠٠٢) ـ شوان سلێمان یابە ـ هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦، (٢٤٠ لاپەڕە).

٢٨) The Historical Roots of the National Name of the Kurds ـ د. جەمال رەشید، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦، (١٠٧ لاپەڕە)

٢٩) فەرهەنگی کۆمەڵناسی ـ عوبێد خدر ـ چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٨٣ لاپەڕە).

٣٠) بزاڤی ڕزگاریخوازی نیشتیمانی لە کوردستانی ڕۆژهەڵاتدا (١٨٨٠ ـ ١٩٣٩ز) ـ د.سەعدی عوسمان هەروتی ـ چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (١٥٥ لاپەڕە).

٣١) شۆڕشی شێخ عوبەیدوڵڵای نەهری لە بەڵگەنامەی قاجاری دا ، نووسینی: حەسەن عەلی خانی گەڕووسی ، وەرگێڕانی لە فارسییەوە: محەمەد حەمە باقی ـ چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٢٠٤ لاپەڕە).
٣٢) شۆڕشی شێخ عوبەیدوڵڵای نەهری لە بەڵگەنامەی ئەرمەنیدا، نووسینی: ئەسکەندەر غوریانس، وەرگێڕانی لە فارسییەوە ـ محەمەد حەمە باقی. چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (١٢٨ لاپەڕە).
٣٣) فەرهەنگی کوردی ـ فارسی، وەرگێڕانی لە فارسییەوە ـ محەمەد حەمە باقی. چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (١١٢ لاپەڕە).
٣٤) شۆڕشی شێخ عوبەیدوڵڵای نەهری لە بەڵگەنامەی ئینگلیزی و ئەمریکی دا ـ نووسینی ـ وەدیع جوەیدە. وەرگێڕانی لە عەرەبییەوە ـ محەمەد حەمە باقی . چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (١١٦ لاپەڕە).
٣٥) شۆڕشی شێخ عوبەیدوڵڵای نەهری لە بەڵگەنامەی قاجاری دا، نووسینی: عەلی خان گۆنەخان ئەفشار. وەرگێڕانی لە فارسییەوە ـ محەمەد حەمە باقی. چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٤٢٦ لاپەڕە).
٣٦) شۆڕشی شێخ عوبەیدوڵڵای نەهری لە بەڵگەنامەی قاجاری دا، نووسینی: عەلی ئەکبەر سەرهەنگ. وەرگێڕانی لە فارسییەوە: محەمەد حەمە باقی. چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧. (١٩٢ لاپەڕە).
٣٧) چەپکێك لە زاراوە گەلی کشتوکاڵ ـ ئامادەکردنی ـ حەمە ساڵح فەرهادی ـ چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (١٤٤ لاپەڕە).
٣٨) شۆڕشی شێخ عوبەیدوڵڵای نەهری لە بەڵگەنامەکانی وەزارەتی کاروباری دەرەوەی ئێران دا. وەرگێڕانی لە فارسییەوە: محەمەد حەمە باقی. چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٢٧٠ لاپەڕە)
٣٩) فەرهەنگی دیوانی شاعیران (نالی، سالم، کوردی)، نووسینی ـ د. محەمەد نووری عارف، چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (١٠٠٠ لاپەڕە).
٤٠) یەکەم فەرهەنگی تۆ، وەرگێڕانی: د.کوردستان موکریانی، چاپخانەی دەزگای ئاراس، هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٨٦ لاپەڕە).

٤١) ئەدەبی منداڵانی کورد دوای ڕاپەڕین، نووسینی: حەمە کەریم هەورامی، چاپخانەی دەزگای ئاراس، هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٣٦٨ لاپەڕە).

٤٢) فەرهەنگی هەراشان، کۆکردنەوە و دارشتنی: کۆمەڵێك مامۆستا، چاپخانەی دەزگای ئاراس، هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٣٣٦ لاپەڕە).

ئەکادیمیای کوردی:

٤٣) ئەلبوومی کەشکۆڵ، ب ١، دانراوی: محەمەد عەلی قەرەداغی، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٣٥٢ لاپەڕە).

٤٤) الأدب الشفاهي الكردي ، علي الجزيري ، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٢٠٠ لاپەڕە).

٤٥) بەرکولێکی زاراوە سازیی کوردی، ئامادەکردنی: جەمال عەبدول، دووەم چاپ، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٣٣٠ لاپەڕە).

٤٦) دیوانی قاصد، ساغکردنەوەی: شوکر مستەفا و رەحیم سورخی، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٣٥٢ لاپەڕە).

٤٧) چەند لێکۆڵینەوەیەك دەربارەی مێژووی کورد لە سەدەکانی ناوەڕاستدا، نووسینی: دکتۆر زرار سدیق تۆفیق، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٢٠٨ لاپەڕە).

٤٨) کیمیای ژەهری دەستکرد. نووسینی: پ.د. عەزیز ئەحمەد ئەمین، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٢٠٨ لاپەڕە).

٤٩) ڕۆڵی سەربازیی کورد لە دەوڵەت و میرنشینە ناکوردیەکان لە سەردەمی عەبباسیدا، نووسینی: مەهدی عوسمان حسێن هەروتی، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٣٦٨ لاپەڕە).

٥٠) دور نواب السليمانية في المجلس النيابي العراقي (١٩٤٥ ـ ١٩٥٨)، دانانی: سالار عبدالكريم فندى الدوسكى، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٣٠٤ لاپەڕە).

٥١) عبدالله گۆران، رائداً لحركة تجديد الشعر الكوردي، دانانی: کەمال غەمبار چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٣٢٠ لاپەڕە).

٥٢) وثائق بريطانية عن تشكيل دولة كوردية مستقلة ١٩٢٤ ـ ١٩٢٧ ، دانانی: د.عبدالفتاح على البوتانى، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٢٦٨ لاپەڕە).

٥٣) ساڵنامەی ئەکادیمیای کوردی ، ئامادەکردنی: پرۆفیسور د. وریا عومەر ئەمین . چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٥٦ لاپەڕە).

٥٤) مەمێ و زینێ، ئامادەکردنی: جاسمێ جەلیل، دوکتۆر عیزەدین مستەفا ڕەسووڵ خستوویەتییە سەر نووسینی کوردیی عیراق و پێشەکیی بۆ نووسیوە و لێی کۆڵیوەتەوە، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (١٦٨ لاپەڕە).

٥٥) هەنگاوێك لەسەر ڕێگەی لێکۆڵینەوەی (دیوانی سالم)دا، محەمەدەعەلی قەرەداغی، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٨٠ لاپەڕە).

٥٦) کەرەسە بەتاڵەکان لە ڕوانگەی تیۆری دەسەلات و بەستنەوە ((شێوەزاری کرمانجی سەروو))، نووسینی: ڤیان سلێمان حاجی، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٢١١ لاپەڕە).

٥٧) هێز و ئاواز لە دیالێکتی کوردیی ژووروودا، نوسینی: عەبدولوەهاب خالید موسا، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، سالی ٢٠٠٩، (١٤٦ لاپەڕە).

٥٨) گەپنامەی مێرگولان، نوسینی: ڕەسوڵ دەروێش، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (١٧٦لاپەڕە).

٥٩) دۆخەکانی ژێرەوە لای فیلمۆرو هەندی لایەنی ڕستەسازیی کوردی، ئامادەکردنی: یوسف شەریف سەعید، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩ (١٣٤ لاپەڕە).

٦٠) هەندێ لایەنی ڕێزمانی دەسەلات و بەستنەوە (GB) لەزمانی کوردیدا، ئامادەکردنی: د.سەباح ڕەشید قادر، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩ (١٧٢ لاپەڕە).

٦١) الحیاة الاجتماعیة للکورد بین القرنین (٤ ـ ٩هـ/١٠ ـ ١٥م)، دانانی: دکتۆرە فائزە محەمەد عزەت، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٢٧٢ لاپەڕە).

٦٢) العلاقات الایرانیة ـ السوفیتیة ١٩٣٩ ـ ١٩٤٧، دانانی: نزار ایوب حسن الگولی، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٢٩٠ لاپەڕە).

٦٣) بیبلیۆگرافیای کوردناسی لە سەرچاوە فەرەنسییەکاندا، د. نەجاتی عەبدوڵڵا، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٥٢٨).

٦٤) بیبلیۆگرافیای کوردناسی لە سەرچاوە ئینگلیزییەکاندا، د. نەجاتی عەبدوڵڵا، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٤٤٨).

٦٥) امیر امراء کردستان (ابراهیم باشا الملی ١٨٤٥ ـ ١٩٠٨)، دانانی: أ. د. عبدالفتاح علی البوتانی ـ علی صالح المیرانی، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (١٦٠ لاپەڕە).

٦٦) دیوانا مەلا محەمەدێ سەیدا، بەهەڤکار: سەید جەلال نزامی، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٨٨ لاپەڕە).

٦٧) داستانی هەیاسی خاس و سوڵتان مەحموود، نووسینی: محەمەد ساڵح سەعید، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٣٢٦ لاپەڕە).

٦٨) کیمیای ژینگە، پیسبوونی ئاووهەوا، پ . د. عەزیز ئەحمەد ئەمین، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (١٦٠ لاپەڕە).

٦٩) گەشتنامەی پوژولا بۆ کوردستان ساڵی ١٨٣٧، وەرگێڕانی: د. نەجاتی عەبدوڵڵا، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (١٩٨ لاپەڕە).

٧٠) ڕێزمانی کوردی، وەرگێڕانی: د. نەجاتی عەبدوڵڵا، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (١٤٤ لاپەرە).

٧١) بونیاتی زمان لەشیعری هاوچەرخی کوردیدا، دانانی: د. ئازاد ئەحمەد مەحموود، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩ (٢٥٨ لاپەڕە).

٧٢) الحرکة الشیوعیة في تقاریر مدیریة الامن العامة ١٩٥٩ ـ ١٩٦٢، نووسینی: د. عبدالفتاح علی البوتانی، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٢٨٨ لاپەڕە).

٧٣) فەرهەنگی سۆفیانەی دیوانی (جزیری و مەحوی)، نووسینی: د. ئیبراهیم ئەحمەد شوان، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠١٠، (٣٦٠ لاپەڕەیە).

٧٤) چیرۆکی منداڵان لە ئەدەبی کوردیدا (١٩٩١ ـ ٢٠٠٥)، دانانی: ڕازاو ڕەشید صەبری، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠١٠، (٢١٢ لاپەڕە).

٧٥) هەولێر لە سەردەمی ئەتابەگیاندا، نووسینی: پ. د. موحسین موحەممەد حوسێن، عثمان علی قادر کردویە بە کوردی، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١٠، (٤٧٣ لاپەڕە).

٧٦) هەورامان باشتر بناسین، نووسینی: محەمەد رەشیدی ئـەمینی، چـاپخانەی حـاجی هاشم – هەولێر،ساڵی ٢٠١٠، (٩٦ لاپـەڕە).
٧٧) فەرهەنگا كـانی، نووسـینی: محەمـەد سـالح پێنـدرۆیی (جگـەر سـۆز)، چـاپخانەی سپیرێز – دهۆك، ساڵی ٢٠١٠ (٦٣٩ لاپـەڕە).
٧٨) وشەنامە، نووسینی: جەمال حبیب الله (بێدار)، چاپخانەی سپیرێز– دهۆك، سـاڵی ٢٠١٠ (١١٤٧) لاپـەڕە).
٧٩) بیبلیۆگرافیای ئەكادیمیای كوردی، ئامادەكردنی لیژنەی بیبلیۆگرافیای ئەكادیمیای كوردی، چاپخانەی سپیرێز – دهۆك، ساڵی ٢٠١٠ (٤٠٠) لاپـەڕە.
٨٠) ئاسـووریيەكانی باشـووری كوردسـتان، نووسـینی د. عەبـدوڵڵا غـەفور، چـاپخانەی سپیرێز – دهۆك، ساڵی ٢٠١٠ (٢٠٨) لاپـەڕە.
٨١) جوگرافیای ئابووری نەفت لە كوردستاندا، چـاپی سـێیەم، نووسـینی د. عەبـدوڵڵا غەفور، چاپخانەی حاجی هاشم– هەولێر، ساڵی ٢٠١٠ (٣٠٥) لاپـەڕە.
٨٢) فلسفة العشق الإلهي في شعر الجزيري، تأليف محمـد امـين دوسـكي، الطبعـة الثانيـة، مطبعة سپيرێز– دهۆك، سنة ٢٠١٠ (١٩٦) صفحة.
٨٣) فەرهەنگی كـوردی – فـەرەنسی، نووسـەر: ئۆگـست ژابـا، بلاوكـەرەوەی زانسـتی: فێردینانـد یۆسـتی، وەرگێڕانـی پێـشەكی و دووبـارە لەچـاپدانەوەی: د.نـەجاتی عەبدوڵڵا، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١٠ (٥٠٥) لاپـەڕە.
٨٤) فەرهـەنگی ئـابووری، دانـانی: پ.ی.د. سـەلاحەددین كـاكۆ خۆشـناو، چـاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١٠ (٢٥٦لاپـەڕە).
٨٥) الوسـائل التعليميـة ومعوقاتهـا في تـدريس العلـوم، رشـيد فنـدي، مطبعـة سـپيرێز – دهوك، سنة ٢٠١٠ (١٣٠) صفحة.
٨٦) سایكۆلۆژی زمان
٨٧) الكُرد في مؤلفات المقريزي التاريخية – دراسة تحليلية، الدكتور فرهاد حاجي عبوش، مطبعة سبيريز– دهوك، سنة ٢٠١٠ (٤١٨) صفحة.
٨٨) من معالم الحياة الكردية في سوريا / تأليف ميديا عبدالمجيد محمود، مطبعة سپيرێز – دهوك ٢٠١٠، ٢١٦ صفحة.

٨٩) ئێل و ئویجاخێن کوردا ل کوردستانا ئیرانێ، وەرگێرانا مەسعود گولی، چاپخانا سپیرێز – دهۆك ٢٠١٠، ١٤٠ لاپەڕە.
٩٠) سمکویێ شکاك و شۆڕەشا وی د بەلگەنامەیێن ئیرانیدا، ئامادەکرن و تویژاندن فاخر حەسەن گولی و وەرگێران و پێداچوون نزار ئەیوب گولی، چاپخانا سپیرێز – دهۆك ٢٠١٠، ٣٨٤ لاپەرە.
٩١) الفارقی ومنهجه من خلال کتابه تاريخ ميافارقين وآمد، تألیف سطظان محمد سعيد کوچر، مطبعة سپيرێز – دهۆك ٢٠١٠، ٣٠٨ صفحة.
٩٢) پەندی کوردی، نووسینی حەمید ڕەشاش، چاپخانەی سپیرێز – دهۆك ٢٠١٠ ، ٣٢٤ لاپەڕە.
٩٣) دو فەرهەنگێن ڤەهاندی نووبار و (مرصاد الأطفال) بەرهەڤکرنا تەحسین ئیبراهیم دۆسکی، چاپخانەی سپیرێز – دهۆك ٢٠١٠، ١١٢ لاپەرە.
٩٤) دو ڤەهینۆکێن کرمانجی د علمێ تەجویدێ دا، بەرهەڤکرنا تەحسین ئیبراهیم دۆسکی، چاپخانەی سپیرێز – دهۆك ٢٠١٠، ١٠٠ لاپەرە.
٩٥) لێکولێنەوەو ساغکردنەوەی بەشێك لە دیوانی موخلیس. د. ئیبراهیم ئەحمەد شوان، چاپخانەی سپیرێز – دهۆك ٢٠١٠، ٣٢٤ لاپەرە.
٩٦) دیوانا نەفعی، ساخکرن و بەرهەڤکرن تەحسین ئیبراهیم دۆسکی و مەسعود خالد گولی، چاپخانا سپیرێز/ دهۆك ٢٠١٠، ٢٦٠ لاپەرە.
٩٧) بنیاتی جۆرەکانی ڕووداو لە ڕۆمانی کوردی باشووری کوردستان، نووسینی ڕێزان عوسمان (خاڵە دێوە)، چاپخانەی سپیرێز/ دهۆك ٢٠١٠، ٢٧٦ لاپەرە.
٩٨) تورك لە بولگارستان، کورد لە تورکیا، نووسینی، عەزیز نەسین، وەرگێران و ئامادە کردنی، بەکر شوانی و سیروان ڕەحیم، چاپخانەی حاجی هاشم/ هەولێر ٢٠١٠، ١٤٠ لاپەرە.
٩٩) الدولة الأيوبية وفق نظرية الدولة لابن خلدون، تأليف: د. حكيم عبدالرحمن البابيری، مطبعة، حاجی هاشم/ أربيل ٢٠١٠ ، ٣٢٠ صفحة.
١٠٠) فەرهەنگی پزیشکی، دانانی د. جەمال ڕەشید، چاپخانەی حاجی هاشم، هەولێر ٢٠١٠، بەرگی یەکەم ٨٤٠ لاپەرە.

١٠١) فەرهەنگی پزیشکی، دانانی د. جەمال رەشید، چاپخانەی حاجی هاشم، هەولێر ٢٠١٠، بەرگی دووەم ٧٩٦ لاپەرە.
١٠٢) فەرهەنگی پزیشکی ، دانانی د. جەمال رەشید، چاپخانەی حاجی هاشم، هەولێر ٢٠١٠، بەرگی سێیەم ٦٨٠ لاپەرە.
١٠٣) راسپاردەکانی کۆنفرانسی بەرەو رێنووسێکی یەکگرتووی کوردی، ئامادەکردنی: لێژنەی زاراوە لەئەکادیمیای کوردی، هەولێر ساڵی ٢٠١٠، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، (٦٤) لاپەڕە.
١٠٤) رۆژنامەنووسی پرۆفیشناڵ و ئیتیکی رۆژنامەوانی، نووسینی: محەمەد سالَح پێندرۆیی (جگەرسۆز)، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ٢٠١٠، (١٨٤) لاپەڕە.
١٠٥) ڕەوتی نوێکردنەوەی شیعری کوردی لە باشووری کوردستان لەساڵانی (١٩٨٠–١٩٩١) دا، نووسینی : د. حوسێن غازی کاك ئەمین گەلاڵەیی، چاپخانەی حاجی هاشم– هەولێر، ساڵی ٢٠١٠، (٢٣٥) لاپەڕە.
١٠٦) فەرهەنگی میدیا (کوردی–کوردی)، بەرگی یەکەم، نووسینی: د.ئەوڕەحمانی حاجی مارف، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١٠، (٢٨٩) لاپەڕە.
١٠٧) لایەنە ڕەوانبێژییەکان لە شیعری کلاسیکی کوردیدا، نووسینی: د.ئیدریس عەبدوڵڵا مستەفا، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١١، (٤٢٥) لاپەڕە.
١٠٨) فەرهەنگی زاراوەکانی ئاو، نووسینی: ناهیدە تاڵەبانی – د.خالید بەرزنجی – فەیروز حەسەن عەزیز، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١١، (٤٢٨) لاپەرە.
١٠٩) مذكرات دولة الرئيس حسني بك البرازي رئيس الوزراء السوري الأسبق (١٨٩٥–١٩٧٥) تقديم: الدكتور عبدالفتاح علي البوتاني، مراجعة الهوامش: علي صالح الميراني، مطبعة الحاج هاشم – اربيل ، سنة ٢٠١١، (١٢٤) صفحة.
١١٠) عەقیدە نامەیێن کرمانجی، کۆمکرن و بەرهەڤکرن: تەحسین ئیبراهیم دۆسکی، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١١، (٤٢٥) لاپەرە.
١١١) المعجم التاريخي لإمارة بهدينان، تأليف: الدكتور عماد عبدالسلام رؤوف، مطبعة الحاج هاشم – اربيل، سنة ٢٠١١، (٣٨٠) صفحة.
١١٢) فەرهەنگی زاراوە سەربازییەکان، دانانی: محەمەد وەسمان، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١١ ، (١٨٣) لاپەڕە.

Dictionary Of

Military Terms

English- Arabic- Kurdish

Mihemed Wesman

Erbil -2011

Introduction

Lexicon is a book, that includes words, according to a special system, it is easy for the reader to get the required meaning.

The oldest Kurdish dictionary was written in the year 1682 \ 1683 by the great Kurdish poet (Ahmad Khani) under the title of (Newbehar).

Since such a step, and the writing of Kurdish dictionaries are constantly evolving, both Kurdish - Kurdish or Kurdish - Foreign languages, and making great stuides towards specialization in differen areas.

It is obvious that the biggest step taken in the development and the enrichment of the Kurdish language started after the first world war through the issuing of the newspapers of (tegeyishtiny rasty -1918- 1919)

And the(Dangi Geti Taza– 1943-1947.Also through the (nishtiman- journal- 1943 and the different publications of (Awat)- 1945 and (Kurdistan)- 1945- 1946 and (rozhy new)- 1960 together with a number of other publications.

Journalism no doupt was the source of Kurdish language in the field of translation and development of Kurdish idioms and terms until the founding of Kurdish linguistic academies the seventies of the twentieth century. We hope that this special Kurdish terms dictionary will be a help for specialists who work in this field, and enrich the Kurdish language all that is necessary in this specific area of life.

A

المصطلح	التعريف في الانجليزية
الانفجار النووي فوق السطح تەقینەوەی ئەتۆمیی سەرزەوی	**Above Surface Nuclear Burst**
الانفجار النووي فوق سطح الماء تەقینەوەی ئەتۆمی(ناووکی) سەرئاو	**Above Water Nuclear Burst**
المدفعية المرافقة تۆپهاوێژی پاکار	**Accompanying Artillery**
دفاع إيجابي بەرگریی ئەرێنی (کارا)	**Active Defense**
وحدات إدارية یەکە کارگێرییەکان	**Administrative Units**
فريق أول بحري سوپاسالاری یەکەمی دەریا یی	**Admiral**
حرب جوية جەنگی ئاسمانیی(هەوایی)	**Aerial Warfare**
ملحق جوي پا کار(پاشکۆ)ی ئاسمانیی (هەوایی)	**Air Attach**

Air Base	قاعدة جوية بنكەی ئاسمانی
Air Battle	المعركة الجوية جەنگی ئاسمانیی
Air Burst	انفجار في الجو تەقینەوەلەئاسماندا (تەقینەوەی ئاسمانی)
Air Chief Marshal	فريق اول جوي سوپاسالاری یەکەمی هێزی ئاسمانی
Air Cover/Air Protection	حماية جوية "مظلة" ئاسمانە پارێزیی (چەتر)
Air Craft Carrier	حاملة طائرات فرۆکە هەڵگر
Air Defense	دفاع جوي بەرگریی ئاسمانی
Air Effort	مجهود جوي کۆششی (ئەرکی) ئاسمانی
Air Forces	القوات الجوية \ السلاح الجوي هێزە ئاسمانییەکان (چەکە ئاسمانییەکان

Air Land Battle	المعركة البرية – الجوية جەنگی زەمینیی – ئاسمانی
Air Nuclear Burst	الانفجارالنووي الجوي ناووکییە تەقینەوەی هەوایی (ئاسمانی)
Air Observer	المراقب الجوي چاودێری ئاسمانی
Air Protection	الحماية الجوية پاراستنی ئاسمانی (ئاسمانە پارێزی)
Air Raid	غارة جوية هەڵکوتانی ئاسمانی
Air Raid Precautions	الأحتياطات للغارات الجوية(دفاع سلبي) ئامادەکاری بۆ هێرشە ئاسمانییەکان (بەرگریی نەرێنی)
Air Reconnaissance	استطلاع جوي پەیدۆزیی ئاسمانی
Air Sortie	الطلعة الجوية ڕەوی ئاسمانی
Air Superiority	تفوق جوي بالأدەستیی ئاسمانی

Air Supply

إمداد جوي

هاريكاريى ئاسمانى

Air Support

مساندة جوية

پشتگيريى ئاسمانى

Air Supremacy

سيادة جوية

سەروەريى ئاسمانى

Air-Borne Division

فرقة محمولة جواً

لەشكرى هەڵگيراوى ئاسمانى

Airborne landing Zone

منطقة الإبرار الجوي

ناوچەی زەمينپێدانى ئاسمانى

Airplane Squadron

سرب الطائرات

ڕەوە فرۆكە

Alarm Signal

إشارة الإنذار

هێماى هۆشدارى (ورياكەرەوە) (وريابيه هێما)

Alert/ALARM

إنذار

هۆشدارى (وريايى)

Alliance

حلف/تحالف

هاوپەيمانى

Allied Powers	الدول الحليفة ولآته هاوپەیمانەکان
Alternative Tank Position	موقع بديل للدبابة شوێنێکی دیکەی(جێگرەوە) تانك
Alternative Airport	مطار بديل فرۆکەخانەی جێگرەوە
Alternative Fire Position	مربض النيران التبادلي بنکەی ئاگری جێگرەوە
Ammunition Consumption	استهلاك الذخيرة بەکاربردنی تەقەمەنی (تەقەمەنی تێبردن)
Amphibious	برمائية رۆبیدەی وشکاوی
Amphibious Assault	هجوم "اقتحام" برمائي هێرشی وشکاوی
Annexation "Acquisition Of Territory"	ضم منطقة ناوچە وەپاڵنان (ناوچە داگیرکردن)
Anti-Air Attack Deck Protection	الوقاية من الهجمات أو الغارات الجوية خۆ پاراستن لە هێرش (هەڵمەت)ە هەوایەکان

Anti Aircraft Artillery	مدفعية مضادة للطائرات تۆپهاوێژی دژ فڕۆکە
Anti Aircraft Rocket	صاروخ مضاد للطائرات مووشەکی دژ فڕۆکە
Anti Ballistic Missile System	نظام مضاد للقذائف الباليستية سیستەمی دژە مووشەکی بالیستی
Anti Gas Officer	ضابط الغازات – ضابط كيماوي ئەفسەری گاز – ئەفسەری دژەکیمیایی
Anti Personnel Minefield	حقول ألغام مضادة للأشخاص کێڵگەی مینی دژە کەسی
Anti Personnel Mine	لغم مضاد للأشخاص مینی دژە کەسی
Anti Tank Artillery	مدفعية مضادة للدبابات تۆپهاوێژی دژە تانك
Anti Tank Mine	لغم مضاد للدبابات مینی دژە تانك
Anti tank Mine Field	حقل ألغام مضاد للدبابات کێڵگەی مینی دژە تانك
Anti Tank Trench⁄ Anti Tank Ditch	خندق مضاد للدبابات سەنگەری دژە تانك

Anti-Tank Guided Missile	المقذوف الموجه المضاد للدبابات هاوێژەکی ئاراستە کراوی دژە تانك
Anti-Tank Reserve	الاحتياطي المضاد للدبابات (ح.م.د) یەدەکی دژە تانك
Appreciation Of Situation	تقدير الموقف هەڵسەنگاندنی ڕەوش (هەلۆێست)
Armed Conflict	نزاع مسلح ململانێی چەکداری (کێشەی چەکداری)
Armed Forces	القوات المدرعة هێزە زرێپۆشەکان
Armed Mine	لغم مسلح مینی تەقێندار
Armistice	هدنة أو مهادنة ئاگربڕ– ئاگر بەست
Armored Command Vehicle	مركبة قيادة مدرعة باربەری سەرکردایەتی زرێپۆش
Armored Fighting Vehicle	مركبة القتال المدرعة باربەری زرییۆشی کوشتار

Armored personnel carrier-APC	ناقلة جند مدرعة سەرباز گوێزەرەوەی زرێپۆشی
Armored Division	الفرقة المدرعة لەشکری زرێپۆشدار
Army	الجيش لەشکر (سوپا)
Army Artillery	مدفعية الجيش تۆپهاوێژی لەشکر
Army Commander	قائد الجيش سەرکردەی لەشکر
Army Service	الخدمة العسكرية خزمەتی سەربازی / ڕاژەی سەربازی
Artillery Fire	نيران مدفعية "نيران" تۆپباران (ئاگری تۆپهاوێژ)
Artillery Group	جماعة المدفعية دەستەی تۆپهاوێژی / تۆپخانە
Artillery Reconnaissance	استطلاع المدفعية پەیدۆزیی تۆپهاوێژی / تۆپخانە

Artillery Support	معاونة المدفعية یاریدەدانی تۆپخانە
Asphyxiating Gases	ألغازات الخانقة گازە خنکێنەرەکان (گازە خنکێنەکان)
Assault	اقتحام هەڵمەت / هەڵمەت بردن/زۆرکاری
Armed Forces	القوات المسلحة هێزە چەکدارەکان
Assaulting forces	قوات الاقتحام هێزی هەڵمەت بردن
Assaulting Party	جماعة الاقتحام دەستەی هەڵمەت بردن
Assembly Area	منطقة التجمع ناوچەی کۆبوونەوە/مەکۆ
Assistance	مساعدة یارمەتی
Atomic Bomb	قنبلة ذرية بۆمبی ئەتۆمی

Atomic Bomb Club	نادي القنبلة الذرية یانەی بۆمبی ئەتۆمی
Atomic Cooperation	تعاون ذري هاوكاریی ئەتۆمی
Atomic Energy	طاقة ذرية وزەی ئەتۆمی
Atomic Explosion	تفجير ذري تەقاندنەوەی ئەتۆمی
Atomic Radiation	إشعاع ذري تیشكدەری ئەتۆمی
Atomic Tests	تجارب ذرية ئەزمونی ئەتۆمی
Atomic War	حرب ذرية جەنگی ئەتۆمی
Atomic Weapons	أسلحة ذرية چەكی ئەتۆمی
Attaché	ملحق أو مندوب في سفارة أو بعثة دبلوماسية پاشكۆ یان نوێنەر لە باڵیۆزخانە یا نێردەی دبلۆماسی

Attached Artillery	المدفعية الملحقة تۆپهاوێژی پاشکۆ
Attackِ	هجوم هێرش
Attack from the Depth	هجوم من العمق لەقولاّییەوە هێرش کردن
Autarchy“ Self-ِ **Sufficiency”**	الاكتفاء الذاتي خۆگری / تێری
Axis Powers	دول المحور دەوڵەتانی تەوەر

B

Bacteriological and Chemical Warfare	الحرب: الجرثومية والكيماوية	جەنگی میکرۆبی و کیمیایی
Barrage	حرب جرثومية	جەنگی میکرۆبی
Barrier	عائق"حاجز"	لەمپەر / ناوبڕ
Battalion Commander	قائد الكتيبة	فەرماندەی بەتالیۆن
Battle	معركة	شەڕ
Battle Casualties	خسائر المعركة	زیانی شەڕ / جەنگ
Battle First Aid	الإسعافات الأولية في المعركة	فریاگوزاری شەڕ (فریای بەرایی لە شەڕدا)
Battle Formation	تشكيل المعركة	شێوەگەریی جەنگ / پێکهاتەی جەنگ
Battle Planning	تخطيط المعركة	پلانی جەنگ / شەڕ

Battle Procedure	إجراءات المعركة ڕێوشوێنی جەنگ / شەڕ
Battle Reconnaissance	استطلاع المعركة پەیدۆزیی جەنگ
Battle field Illumination	اضاءة ارض المعركة ڕوناك كردنەوەی زەمینی جەنگ / شەڕ
Battle field Surveillance	مراقبة أرض المعركة چاودێریی زەمینی شەڕ / جەنگ
Battleship	بارجة كەشتیی شەڕ / شەڕە كەشتی گەمیەی شەڕ(جەنگ)/ جەنگەگەمیە
Belt of Mines	نطاق الألغام كێڵگەی مین (بازنەی مین / ناوچەی مین)
Biological Operations	العمليات البيولوجية كردە بایۆلۆژییەكان / زیندەكردە
Biological Weapon	السلاح البيولوجي چەكی بایۆلۆژی / زیندە چەك
Blast/Burst	انفجار تەقینەوە
Blok out/Dim out	إطفاء الانوار"تعتيم" تاریك كردن / روناكی مراندن

Bomber، Bombing	قاذفة قنابل بۆمبهاوێژ
Bound/Rush	وثبة/ قفزة باز
Bounding Mine	اللغم الوثاب بازدەرەمین\مینی بازدەر
Breach of Discipline	الإخلال بالضبط والربط شێواندنی رێك وپێكی / تێكدان
Breach of Military Honor	الإخلال بالشرف العسكري بەزاندنی شكۆی سەربازی
Breaching of Obstacles	فتح الثغرات في الموانع كەلێن لەبەربەستەكان كردنەوە
Breakthrough	اختراق تێداڕەتبوون / تێكشكاندن / دیوە دەربوون/ تێوەڕتبوون
Brigade	لواء ئالآدار،تیپ
Brigadier	عميد راگر
Broadcast War	حرب الاذاعات شەڕی ئێزگەكان (شەڕە ئێزگە)

C

Cable Communication	مواصلات سلكية پەیوەندی تەلی (تەلە گەیاندن)
Call for fire	نداء إطلاق النار فەرمانی تەقە کردن
Call Sign	رمز النداء هێمای گاسکردن / هێمای ئاگاداری
Camouflage-Netting	شبكة تمويه تۆڕی وەشاردن
Capitulation	الاستسلام المقيد بشروط ملدانی مەرجدار
Cargo Plan	طائرة شحن فڕۆکەی بارهەڵگر
Casualties or Losses	الخسائر زیانەکان
Center Of Gravity	مركز الثقل چەقی سەنگ / ناوەندی سەنگ
Central Control	تحكم مركزي ڕێکهێنی(کۆنترۆڵی) ناوەندیی

Ceremonial	العرض العسكري پێشاندانی سەربازیی
Chain Of Command	تسلسل القيادة زنجیرەی سەرکردایەتی
Chemical Land Mine	لغم أرضي كيميائي زەمینە مینیی کیمیایی
Chemical Observation Point	نقطة ملاحظة كيمياوية خاڵی تێبینیی کیمیایی
Civil Defense	الدفاع المدني بەرگری شارستانی
Co-Operation	التعاون هاوکاری
Coast Artillery	المدفعية الساحلية تۆپهاوێژی کەناریی
Coastal Defense	دفاع ساحلي بەرگریی کەناریی
Code / Cipher	رمز / شفرة هێما / کۆد / شفرە

Collective Leadership	القيادة الجماعية سەرکردایەتی بەکۆمەڵ
Combat Order	أمر القتال فەرمانی شەڕ
Combat Security Of Forces	التأمين القتالي للقوات ئاسایشی شەڕ بۆ هێزەکان دابینکردن
Combined Arms	أسلحة مشتركة چەکی هاوبەش
Combined arms Reserve	أحتياطي الأسلحة المشتركة یەدەکی چەکی هاوبەش
Combined Training / Joint Training	التدريب المشترك مەشقی هاوبەش
Command Posts	مركز القيادة بنکەی سەرکردایەتی / پۆستی سەرکردایەتی
Commandant Reconnaissance	أستطلاع القائد پەیدۆزیی سەرکردە
Commander	القائد سەرکردە

Commander Functions	وظائف القيادة ئەرکەکانی سەرکردە
Common Defense	الدفاع المشترك بەرگریی هاوبەش
Communication Center	مركز مواصلات بنکەی گەیاندن
Communications Platoon	فصيلة الأشارة پۆلی ئاماژە
Company Commander	قائد السرية سەرلق
Competence	منافسة /صلاحية/أختصاص هاوچاوی / دەسەلآت / تایبەتمەندی
Concealment	إخفاء ـــ ستر / أخفاء ـــ أستتار شاردنەوە/حەشاردان
Concealment	إخفاء شاردنەوە / حەشاردان
Concentration Of Troops And Means	حشد القوات و الوسائل گەلەکۆی هێزو ئامرازەکان

Concert

حلف / تحالف/ إجماع

هاوپەیمانی / پەیماننامە / کۆڕا

Conquest

ألفتح ـــ الغزو

داگیرکردن / ئازادکردن

Conscript , Recruit

المجند

نووکار، دەستەمۆ

Containing Attack

هجوم تثبيتي

هێرشی وەستاندن (جێگیرکردن / چەسپاندن)

Contaminated Areas

مناطق ملوثة

ناوچە پیسبووەکان

Contamination

تلوث

پیسبوون

Control Center

مركز السيطرة

بنکەی ڕێکهێنان/ کۆنترۆڵ

Control Measures

وسأئل السيطرة (إجراءات السيطرة)

ئامرازەکانی رامکردن(ڕێکهێنان) (ریکارەکانی ریکهێنان)

Control Mine

لغم ميسطر عليه من بعد

مینی دووره کۆنترۆڵ / مینی لەدوورەوە کۆنترۆڵکراو

Conventional Weapons	أسلحة تقليدية چەکی ئاسایی
Co-Ordination	التنسيق گونجاندن/ هەماهەنگی / سازشت
Cosmic Space / Outer Space	الفضاء الخارجي چۆلەوانی دەرەکی / بۆشایی ئاسمان
Counter Attack	هجوم مضاد دژە هێرش
Cultural Attached	ملحق ثقافي پاشکۆی رۆشنبیری
Curfew	حظر التجول قەدەغەی هاتووچۆ

D

D- Day/ Zero Day	يوم –ى" يوم الهجوم" ساتی سفر (ڕۆژ – ڕۆژی هێرش)
Day mission	مهمة اليوم ئەرکی ئەمرۆ
Deception	خدعة / حيلة / الخداع فێڵ ، گزی
Decision making	اتخاذ القرار بڕیاردان
Decisive Battle **Showdown**	معركة حاسمة شەڕی یەکلاکەرەوە
Decisive Point	النقطة الحاسمة خاڵی یەکلاکەرەوە
Declaration Of War	إعلان الحرب جەنگ ڕاگەیاندن
Decontamination	مركز التطهير بنکەی پاکژکردنەوە
Decoration	وسام / نوط عسكري مەدالیای سەربازی (باڵە بەژن ، باڵە بەژنی سەربازی)

Defense
الدفاع
بەرگری

Defense Line
خط دفاع
هێڵی بەرگری

Defenses
دفاعات
بەرگرییەکان ، سەنگەرەکان

Defensive Alliance
تحالف دفاعي
هاوپەیمانی بەرگری

Defensive War
حرب دفاعية
جەنگی بەرگری

Defensive Zone
المنطقة الدفاعية
ناوچەی بەرگری

Demolition Fire
نيران مؤثرة "تدمير"
ئاگری وێرانکەر

Deserter/Escapee
الهارب من الجندية
سەربازی هەڵاتوو

Destroyer
المدمرة
وێرانکار

Destruction	تدمير وێرانکردن
Devastation	التخريب وێرانکردن ، تێکدان
Diffusion of Forces	أنتشار القوات بلاوبوونەوەی هێزەکان
Direct Hit	إصابة مباشرة ئەنگاوتنی راستەوخۆ، ڕاستەوخۆ ئەنگاوتن
Direct Support	دعم مباشر "معاونة مباشرة " پالپشتی راستەوخۆ (یاریدەی ڕاستەوخۆ)
Discipline	الضبط و الربط رێکهێنان
Dispersion Area	منطقة انتشار ناوچەی بلاوبوونەوە
Divisional Artillery	مدفعية الفرقة تۆپهاوێژی لەشکر (کۆهێز)
Dominating Area	منطقة حاكمة "حيوية" ناوچەی ژیوەر

Drill-Hall	قاعة التدريب هۆڵی مەشق
Dummy Gun	مدفع زائف (تۆپهاوێژی ساختە)
Dummy Position	موقع هيكلي "وهمي/ زائف" ڕەوشی ساختە (تۆپهاوێژی شەڕ)

E

Eastern Powers	الدول الشرقية	دەوڵەتانی ڕۆژهەڵات
Echelon	النسق	هەماهەنگی ، ڕیزەك
Effects of Nuclear Bursts	تأثيرات الانفجاريات النووية	کاریگەریی تەقینەوە ناووکییەکان
Efficiency	فعالية	کارایی ، کاریگەری
Electronic Deception	خداع الكتروني	فێڵی ئەلیکترۆنی
Electronic Reconnaissance	استطلاع الكتروني	پەیدۆزیی ئەلیکترۆنی
Electronic warfare	حرب الكترونية	جەنگی ئەلیکترۆنی
Encirclement	التطويق	گەمارۆدان ، ئابلۆقەدان

Enemy Destruction	تدمير العدو دوژمن لەناوبردن(وێرانكردن)
Engineering Preparation	التجهيز الهندسي تەياريى ئەندازەيی
Engineering Security	التامين الهندسي دەستەبەری ئەندازەيی
Envelopment	الالتفاف دەورەگرتن ، پێچكردنەوە
Exchange of Prisoners	تبادل أسرى الحرب ئاڵوگۆڕی ديلی شەڕ/ ديلی جەنگ ئاڵوگۆڕكردن

F

False work
عمل خادع
کاری ساختە \ساختەکاری

Feint Attack
هجوم كاذب / صوري
هێرشی ساختە / هێرشە شێوەیی

Fictive Raid
الهجمة الوهمية (التجريبية)
هێرشی ئەزموونی / هێرشە ساختە

Field Artillery
مدفعية الميدان
تۆپهاوێژی گۆڕەپان

Fighter
مقاتلة
فڕۆکەی شەڕکار،جەنگێنە / شەڕێنك

Fighting Efficiency
الكفاية القتالية
پێداویستی کوشتار

Fighting formation
تشكيل القتال
ڕیزبەندیی کوشتار

Fighting Instruction
تعليمات القتال
ڕێنوێنیی کوشتار

Fire accuracy	دقة النيران وردیی ئاگر هاوێژی (ڕاماشتن)
Fire Orders	أوامر الرمي فەرمانەکانی ئاگر هاوێژی (ڕاماشتن)
Fire Position	مربض النيران بنکەی ئاگرهاوێژی (ڕاماشتن)
Fire-Pocket	الجيب ألنيراني گیرفانە ئاگرهاوێژی / ڕاماشتن
Flexibility	مرونة بەپێزی / نەرمۆکی
Floating Mine	اللغم الطافي(العائم) مینی سەراو کەوتوو
Forces Assembling	تجميع القوات کۆکردنەوەی هێزەکان
Formation of Operation	تشكيل العملية چالاکی پێکەوەنان (شێوەگریی کردە)
Formidable/Grisly	مروع"مريع" تۆقێنەر، ترسناك

Forward Detachment	المفرزة الأمامية دەستەگری پێشەوە / هەڵاوردەی پێشەوە
Forward Edge of Defenses	الحد الأمامي للدفاعات ڕادەی پێشەوەی سەنگەر
Forward Security Zone	منطقة الأمن الأمامية ناوچەی ئاسایشی پێشەوە / هێمنیی ناوچەی پێشەوە
Frequency	تردد لەرەلەر
Fully Prepared Defensive Positions	المواقع الدفاعية تامة التجهيز أو الإعداد پێگە بەرگرییەکانی پێشەوەی تەواو تەیار (ئامادە)
Fusion	اندماج النواة یەکبوونی ناووك

G

Gas Sentry	مراقب الغاز چاودێری گاز
General Headquarter Reserve	احتياطي الرئاسة العامة یەدەگی سەرۆکایەتی گشتی
Ground Mine	لغم أرضي مینی زەمینی (زەمینەمین)
Ground Reconnaissance	الاستطلاع الأرضي پەیدۆزیی زەمینی
Ground Reconnaissance Elements	عناصر الاستطلاع الأرضي کارمەندانی پەیدۆزیی زەمینی
Guard of Hon our	حرس الشرف(حرس المراسيم) پاسەوانی شکۆداری(ڕێوروسمەکان)

H

Hand Grenade	القنبلة اليدوية نارنجۆك / بۆمبى دەستى
Harassing Gases	الغازات المزعجة گازە وەڕسكارەكان
Heat Radiation	إشعاع حراري تيشكە گەرمى
Heavy Artillery	المدفعية الثقيلة تۆپهاوێژى گران
Heavy Bomber	قاذفة قنابل ثقيلة بۆمبهاوێژى گران
Hydrogen Bomb	القنبلة الهيدروجينية بۆمبى هايدرۆجينى
Hindrance/Obstacle	موانع بەرهەڵستييەكان/بەربەستەكان

I

Incapacitating Gases	غازات شلل القدرة گازی توانابڕ(توانبڕ)\گازی پەکخستن
Indirect Approach	الاقتراب غير المباشر نزيكبوونەوەی ناڕاستەوخۆ
Industrial Attached	ملحق صناعي پاشبەندی سازكاری / پاشكۆی سازكاری
Infantry	مشاة پيادە
Infantry Division	فرقة المشاة هێزی پيادە\كۆهێزی پيادە
Initiative	المبادأة دەستپێشخەری / پێشكاری
Instructions	التعليمات ڕێنوێنييەكان
International Security	الأمن الدولي ئاسايشی نێودەوڵەتان / نێودەوڵەتی

J

Just War

حرب عادلة

جەنگی دادپەروەرانە

L

Leader, Commandant, Commander

القائد

سەرکردە

Lieutenant- General

فريق

سوپاسالار،لەشکرگر،سەرهێز

Lightening war

حرب خاطفة

شەڕی لە ناکاو / جەنگی ناکاو / بروسکە جەنگ

Line of Commitment

خط الدفع إلى الاشتباك

هێڵی تێکگیران

Line of fire

خط النيران

هێڵی ئاگر

Logistics

الشؤون الإدارية في الميدان

کاروباری کارگێڕی لەمەیدان

Low Altitude Attack

هجوم على ارتفاع منخفض

هێرش لە بڵندییەکی کەمدا/ لەبەرزییەکی کەمدا

M

Maine attack

هجوم رئيسي

هێرشی سەرەکی

Main Halt

الوقفة الطويلة

درێژە وەستان

Maintenance

التموين ، جواً

ئازووقە پێدانی هەواییانە (ئاسمانی)

Major-General

لواء

سەرئالأگر(تیپ)

Maneuver

مناورة

مانۆر ، کردەوە

Map

الخريطة

نەخشە

Marine Infantry

مشاة البحرية

پیادەی دەریایی

Mass Destruction

الدمار الشامل

وێرانیی سەرتاپا گر

Means of signal Communications
وسائل مواصلات الإشارة
ئامرازەکانی پەیوەندییەهێماییەکان

Mechanized Division
الفرقة الميكانيكية
هێزی میکانیك

Mechanized Infantry
المشاة الميكانيكي
پیادەی میکانیك

، Mine Dredger
Mien Sweeper
كاسحة ألغام
مین رامالکە، مین مالێن

Military Area
Military Zone
منطقة عسكرية
ناوچەی سەربازی

Military Attached/Defense Attaché
الملحق العسكري
پاشکۆ (کونسولٚ) ی سەربازی

Military Authority
السلطة العسكرية
دەستەلآتی سەربازی

Military Base
قاعدة عسكرية
بنکەی سەربازی

Military convention
اتفاقية عسكرية
ڕێکەوتنامەی سەربازی

Military court	محكمة عسكرية دادگەی سەربازی
Military Customs	التقاليد العسكرية دابە سەربازییەکان/ ڕێوشوێنی سەربازی
Military Decorations	وسام عسكري مەدالیای(باڵابەژنی) سەربازی
Military expenditures	نفقات عسكرية تێچووی سەربازی
Military fortification	تحصينات عسكرية پەناگەی سەربازی
Military Hon ours	المراسم العسكرية ڕێورەسمی سەربازی
Military Occupation	الاحتلال العسكري داگیرکاریی سەربازی
Military Ranks	الرتب العسكرية پلە سەربازییەکان
Military reinforcements	إمدادات/تعزيزات عسكرية، التقويات العسكرية پێبەخشییەکان / پتەوێنی سەربازی، هێزێنی سەربازی

Military Sanctions	عقوبات عسكرية سزا سەربازییەکان
Military Support	الدعم العسكري پشتگیریی سەربازی
Military Supremacy	تفوق عسكري بالآدەستیی سەربازی
Military Tactics	التعبئة العسكرية تەکنیکی سەربازی ، تەیاریی سەربازی
Mine Cleaning	إزالة الالغام لابردنی مین
Mine Detector	كاشف الالغام میندۆز
Mine field	حقل الالغام کێڵگەی مین
Mine Laying Tank	دبابة بث ألغام تانکی مینچێن
Mine thrower	قاذفة الغام مینهاوێژ
Mines	الألغام مین / لەپکە

Minister of National Defense for Air	وزير الطيران وەزیری هێزە ئاسمانییەکان(فڕۆکەوانی)
Minister of National Defense for naval	وزير البحرية وەزیری هێزی دەریایی
Missile Boats	زوارق الصواريخ گەمیەی مووشەکی (مووشەکهاوێژ)
Mobile Stocks Reserve	احتياطي الاحتياجات المتحركة یەدەگی پێداویستییە بزواوەکان
Mobility	خفة الحركة سووکە جوولە
Moral	الروح المعنوية مۆڕاڵ / ورە
Mortar platoon	فصيلة هاون پەلی هاوەن
Mountain operation	عملية جبلية کردەی چیایی
Munitions of war	ذخائر الحرب "مؤن" تویشووی جەنگ

N

Napalm	نابالم ناپاڵم
National guard	الحرس الوطني پاسەوانی نیشتیمانی
National Objectives	الغايات القومية ئامانجە نەتەوەییەکان
National security	الامن القومي ئاسایشی نەتەوەیی
Naval Artillery	مدفعية البحرية تۆپهاوێژی دەریایی
Naval Attached	ملحق بحري پاشبەندی دەریایی
Naval base	قاعدة بحرية بنکەی دەریایی
Naval Mines	الألغام البحرية مینی دەریایی
Needs	احتياجات پێویستییەکان
Nerve Gas	غاز مثير للاعصاب گازی دەمارووژێن

Night Attack	هجوم ليلي شەوە هێرش/ شەوە جەنگ
Night tracer bullet	طلقة كاشفة ليلية گوللەی ڕوناکێنی شەو / گوللەی ڕوناك کەرەوەی شەوانە/ گوللەی تاریك شكێن
Nonrecoil Gun	مدفع عديم الارتداد تۆپهاوێژی بێ رەتێن
Nuclear Ammunitions Caliber	عيارات الذخائر النووية گوللەی تەقەمەنی ناووکی
Nuclear Burst	الانفجار النووي تەقینەوەی ناووکی
Nuclear fission	انشطار نووي کەرتبوونی ناووکی
Nuclear Radiation	إشعاع نووي تیشکدانی ناووکی
Nuclear Underground	تفجير نووي تحت الماء تەقینەوەی ناووکی ژێردەریا
Nuclear War	الحرب النووية جەنگی ناووکی
Nuclear Weapons systems	أنظمة الأسلحة النووية سیستەمی چەکی ناووکی

O

Occupation	احتلال داگیرکردن
Offensive Alliance	تحالف هجومي هاوپەیمانیی بۆ هێرش
Offensive(Attack)	الهجوم هێرش
Offensive operations	عمليات تعرضيه کرداری هێرشبەرانە / هەڵمەتبردن
Operating Range	مدى العمل ڕادەی کار
Operational Direction	الاتجاه التعبوي ئاڕاستەی تەیاری (کرداری)
Operations Objectives	مهام العملية بابەتە کردارییەکان
Outflanking Maneuver	مناورة التفاف کرداری دەورەدان/ کرداری پشت لێگرتن

P

Parachute attack	هجوم المظليين هێرشی چەترەوانان
Passive Air Defense	دفاع جوي سلبي هێرشی ئاسمانی نەرێ / هێرشی نەرێی ئاسمانی
Penetration	اختراق ڕەتبوون / دیوەدەری
Personal Contamination	تلوث الافراد پیسبونی تاکەکان
Phases of the attack	مراحل الهجوم قۆناغەکانی هێرش
Position Defense/Area defense	دفاع ثابت بەرگریی چەسپاو
Precision Engagement	دقة الاشتباك وردیی لە تێکگیران
Preparation for Firing	تحضيرات الرمي/ إعداد الرمي ئامادەکاریی بۆراماشتن / هاوێژتن تەقەکردن
Preparing for the attack	الاستعداد للقتال ئامادەکاری بۆ کوشتار(هێرش)

Press Attaché | الملحق الصحفي
پاشكۆی ڕۆژنامەنووسی / پاشبەندی رۆژنامەنووسی

Pressure wave | موجة الضغط
پێلی گوشار (تەوژم)

Preventive war | حرب وقائية
جەنگی خۆپارێزی / پارێزە جەنگ

Principles of war | مبادئ الحرب
بنەماكانی جەنگ

Prisoners of war | أسرى الحرب
دیلە جەنگ / دیلی جەنگ

Protection against Nuclear Weapons | الوقاية من الاسلحة النووية
خۆ لەچەكی ناووكی پاراستن

Protective Mask | قناع واقي
دەمامكی خۆ پارێزی / پارێزە دەمامك

Psychological operations | العمليات النفسية
دەرونییە كردار / كردارە دەرونییەكان

Psychological Warfare | الحرب النفسية
جەنگی دەروونی

Punitive Articles | قانون العقوبات العسكري
یاسای سزای سەربازی

Pursuit | المطاردة
ڕاوەدوونان

R

Race Armament	سباق التسليح پێشبڕکێی چەکسازی
Radar Deception	الخداع الراداري ڕادارە فێڵ
Radar Reconnaissance	الاستطلاع الراداري پەیدۆزیی ڕاداری
Radar Station	محطة الرادار وێستگەی ڕاداری
Radiation	إشعاع تیشکدان
Radio Communications	الاتصالات اللاسلكية پەیوەندییە بێتەلییەکان
Radio Deception	الخداع اللاسلكي فێڵە بێتەلییەکان
Range of Flight	مدى الطيران ڕادەی فڕین

Rapid Deployment Forces — قوات الانتشارالسريع
هێزەکانی خێرا بلاْوبوونەوە

Rear Guard Action — ضرب الخطوط الخلفية
لە هێلْەکانی دواوە دان

Reassembling — إعادة التجميع
دووبارە کۆکردنەوە

Reconnaissance Air Plane — طائرة استطلاع
فرۆکەی پەیدۆزی

Reconnaissance Detachment — مفرزة الاستطلاع
هەلاْوارەدەی پەیدۆزی/ دەستەی پەیدۆزی

Reconnaissance of Forces — استطلاع القوات
پەیدۆزی هێزەکان

Reconnaissance Patrol — دورية الاستطلاع
خولاوی پەیدۆزی\تۆرەوانی پەیدۆزی

Regional Security — الامن الاقليمي
ئاسایشی هەرێمی

Reserve — الاحتياطي(البديل)
یەدەك (جێگرەوە)

Reserves	الاحتياطيات یەدەکەکان
Restricted Area	منطقة محظورة ناوچەی بەرپارێز / ناوچەی پارێزبەند
Rocket	صاروخ مووشەك / رۆكێت
Rocket Artillery	المدفعية الصاروخية تۆپهاوێژی مووشەکی
Runner Messenger	الساعي/ الرسول نامەبەر

S

Satellites	الاقمار الصناعية مانگه دەستكردەكان / سەتەلایت
Self-Propelled Artillery	المدفعية ذاتية الحركة تۆپهاوێژی / خۆكار
Self-Propelled Gun	المدفع ذاتي الحركة تۆپهاوێژی خۆكار
Signal Corps	سلاح الاشارة هێزی هێما
Signal Post	مركز الاشارة بنكەی هێما
Small Arms Training	التدريب بالاسلحة الخفيفة مەشق بە چەكە سووكەكان
Smoke Curtain	ستارة دخان دووكەڵەپەردە
Smoke Shell	قذيفة دخان گوللەی دووكەڵ
Staff	أركان حرب دەستەی ستوون

Start Line or Line of Departure	خط الابتداء هێڵی سەرەتا
State of war	حالة الحرب باری جەنگ ، حاڵەتی جەنگ
Strategic Air Command	القيادة الجوية الاستراتيجية هێزی ستراتیژی ئاسمانی
Strategic Co-operation	التعاون الاستراتيجي هاوكاريی ستراتیژی
Strategic Point	نقطة إستراتيجية خاڵی ستراتیژی
Strategy	الإستراتيجية ستراتیژی
Strengthening	التعزيز– التقوية پتەوكردن – بەهێزكردن
Strong Point	النقطة القوية خاڵی بەهێز
Subjugation	الاحتلال الناشئ عن الغزو داگیركاری هێرشكارانە
Submarine	غواصة ژێردەریایی / بناوكە

Submarine Warfare	حرب الغواصات جەنگی ژێردەریایی
Sudden Attack	هجوم مفاجئ هێرشی ناكاو
Supporting Arms	أسلحة المساندة چەكی پشتگیری
Supporting Artillery	مدفعية المساندة تۆپهاوێژی پشتگیری
Surface Ships	سفن السطح پاپۆڕی سەراو (ڕوو تەخت)
Surprise	المفاجأة ناكاوی
Surrender	استسلام: (خۆبەدەستەوەدان) ملكەچبوون / ملدان
Surveillance	المراقبة چاودێری
Suspension of Arms	وقف القتال"مهادنة" ئاگربەست
System	النظام سیستەم

T

Tactical Formation	تشكيل تعبوي شێوەگریی تەکتیکی / خۆ تەیاری
Tactical Co-operation	التعاون التعبوي هاوکاری کۆکرداری / کۆکرداری تەکتیکی
Tactical Grouping	تجميع تعبوي گرۆبەندیی تەکتیکی
Tactical Reconnaissance	استطلاع تكتيكي پەیدۆزیی تەکتیکی
Tactical Reserve	ألاحتياطي التعبوي یەدەکی خۆ تەیاری
Tactical Training	التدريب التكتيكي مەشقی تەکتیکی /خۆتەیاری
Tank Platoon	فصيلة دبابات پۆلی تانك / تانکە پۆل
The Comprehensive Combat Security Of Forces in Battlefield	ألتامين القتالي الشامل للقوات في ميدان المعركة دابینی گشتگیریی هێزەکانی کوشتارلە مەیدانی جەنگدا

The Exploitation Phase	مرحلة التطوير قوناخی پەرەپێدان
The Military Salute	التحية العسكرية خۆشهاتی سەربازی/ خۆشهاتانەی سەربازی/ سلاَوی سەربازی
The Statics Of Defensive Positions	ثبات المواقع الدفاعية چەسپیوی پێگە بەرگرییەکان
Theater Commander	قائد مسرح العمليات سەرکردەی مەیدانی کردارەکان
Theatre Of Operations	مسرح العمليات گۆڕەپانی کردەوەکان/ مەیدان
Theatre Of War / Seat Of War	مسرح الحرب گۆڕەپانی شەڕ/ جەنگ / پێگەی شەڕ
To Repulse an Attack / To Beat Off an Attack	صد الهجوم بەرتەکدانەوەی هێرش /هێرش ڕاگرتن / بەرەنگار بوونەوەی هێرش
Torpedo Shell	قذيفة طوربيد هاوێژەکی تۆرپیدۆ

Total Strategy	الأستراتيجة الشاملة ستراتيژيەتی گشتگر
Total War	الحرب الشاملة جەنگی سەرتاپا گر
Training Ammunition	ذخيرة التدريب يەدەكی مەشق
Transport Of Forces	نقل القوات گواستنەوەی هێزەكان

U

Under Ground Nuclear Burst	ألانفجار النووي تحت سطح ألأرض ژێرزەمینە تەقینەوەی ناووکی
Under Water Nuclear Burst	الانفجار النووي تحت سطح الماء ژێر ڕووەئاوە تەقینەوە
Unit Protective Measures	إجراءات الوحدات الوقائية کارڕایی یە کە خۆپارێزەکان(پارێزییەکان)

V

Visual Reconnaissance	أستطلاع بصري چاوە پەیدۆزی
Volunteer	المتطوع خۆبەخش/ بەخشکار

W

War	الحرب جەنگ
War Of Attrition	حرب الاستنزاف جەنگی داهێزاندن
War Of Verves	حرب الاعصاب جەنگی دەروونی(دەمارەکی)
War Stratagem	خدعة حربية فێڵی جەنگ

War Zone	منطقة حربية ناوچەی جەنگ
Warning Siren	صفارة الخطر "الإنذار" فیکەی مەترسی(وریایی)
Weapons Of Mass Destruction	أسلحة الدمار الشامل چەکە کۆ کوژەکان / چەکی بەکۆمەڵ کوژ
Western Powers	الدول الغربية دەوڵەتانی رۆژئاوا/ هێزە رۆژ ئاواییەکان
Wire Communication	الاتصال الخطي گەیاندنی بە تەل
Wireless Control	ألمراقبة اللاسلكية چاودێریی بەتەل
Wireless Direction	الاتجاه اللاسلكي ئاڕاستەی بێتەل
Wireless Reconnaissance	الاستطلاع اللاسلكي پەیدۆزی بێتەل
Wireless Silence	الصمت اللاسلكي بێدەنگیی بێتەل
Wireless Station	المحطة اللاسلكية وێستگەی بێتەل
Withdrawal Battle	معركة الانسحاب جەنگی کشانەوە

Z

Zero Day	اليوم "يوم الصفر" ئەمڕۆ (ڕۆژی سفر)
Zero Hour	ساعة الصفر خولی سفر/ کاتژمێری سفر

زاراوەكانى هێزى پيادە

مصطلحات قوات المشاة

Terms infantry

A

about turn

الى الخلف در

بۆ دواوە بسوورِیّ/ بۆ دواوە وەرسوورِیّ

above ground level

فوق مستوى سطح الارض

لەسەر ئاستی ڕووی زەوی

accessory defence

دفاع اضافي

زێدە بەرگری

ache – hour

ساعة الصفر

کاتی سفر

action at halts

العمل عند التوقف

کار لەوەستاندا

actual practice against / on enemy

رماية حقيقية على العدو

ڕاهاوێژی ڕاستە قینە دژی دوژمن

administrative loading

تحميل إداري

بارگەکردنی کارگێڕی

advance speed

سرعة التقدم

خێرایی پێشوەچوون

advanced position

موقع متقد م

پێگەی پێشوەچوو\پێشەوە

advanced section
قسم أمامي أسلحة ا سناد
بەشی پێشەوە چەکی پشتگیری

aide memoire
مفكّرة
یاد نامە / یادگە\ یاداشت

aiming position
موضع التسديد
جیٚ سێرە

air-movement plan
خطة نقل جوي
پلا نی ڕاگواستنی ئاسمانی(هەوایی)

air-operations centre
مركز العمليات الجوية
بنكەی كردە ئاسمانیەكان

air-traffic area
منطقة الحركة الجوية
ناوچەی جووڵە (هات وچۆ)ی ئاسمانی

air-traffic control
السيطرة على الحركة الجوية
ڕێكهێنانی جووڵە ی هەوایی

air - mobile operations
عمليات محمولة جوًّ
هەواییە بارگە كردە

air - land operation
عملية برجويّة
وشكاوییەئاسمانییە كردە

air drop	انزال جوي: کرداری وشکانی– ئاسمانی هەواییە دابەزاندن – دابەزاندنی هەوایی
air force	سلا ح الجو هێزی ئاسمانی (هەوایی)
air lift	نقل جوي ڕاگواستنی ئاسمانی(هەوایی)
air movement	حركة جوية بزاوتی ئاسمانی(هەوایی)
air support request	طلب المساندة الجـ وية داوای پشتگیری هەوایی
air supremacy	تفـوق جوي بالاّ دەستی هەوایی
air target	هدف جوي ئامانجی هەوایی
airborne troops	قطعات منقولة جـّوا کەرتە ڕاگوێزراوە هەواییەکان
aircraft crew member	عضو طاقم الطائرة ئەندامی دەستەی فرۆکە

aircraft touchdown time	لحظة التماس ترووكەی بەیەك گەیشتن
airlift control elements	مجموعة السيطرة على النقل الجوي كۆمەڵەی رێكهێنی گواستنەوەی ئاسمانی
airlift operations centre	مركز عمليات النقل الجوي بنكەی كردەی گواستنەوەی ئاسمانی
allocation	تخصيص تايبەتكردن
allotment	تعيين دياركردن
allowable load	الحمل المسموح به باری رێپێدراو
alternate position	موقع بديل شوێنی جێگرەوە
alternation mechanics	اجراءات التبديل میكانيزمی جێگرتنەوە (كار ڕايی گۆڕين)
ambush patrol	دوريّة كمين ئۆرەوانی بۆسە

ambust	كمين بۆسه
annual range practice	تمرين رماية سنوي مەشقى راهاوێژى سالآ نه
anti - terrorism	مكافحة الارهاب دژه تۆقاندن(نەهێشتنى تيرۆر)
anti penetration	مضاد الا ختراق دژه رەتبوون/ دژه تێپەڕ
anti penetration force	قوة مضادة للا ختراق هێزى دژه تێپەڕ
anti tank obstacle	عائق للدبابات بەربەستى دژه تانكەكان
anti tank regiment	كتيبة مقاومة للدبابات كەرتى بەرهەڵستى تانك/ كەرتى دژه تانك
anti tank trench	خندق مضاد للدبابات سەنگەرى دژه تانك
anti tank weapon	سلا ح مضاد للدبابات چەكى دژه تانك

application practice	رماية تطبيقية ڕاهاوێژی پراکتیکی / ڕاهاوێژی کردەیی
approach formations	تشكيلا ت الا قتراب پێکهاتەی نزیککەوتنەوە
approach march	مسيرالا قتراب ڕەوتی نزیك کەوتنەوە
area shelled	منطقة مقصوفة گۆڕەپانی ڕاهاوێژ کراو\ناوچەی تۆپبارانکراو
area target	هدف منطقة ئامانجی ناوچە
armour personnel carrier	حاملة أفراد مدرعة نەفەر بەری زرێپۆش
armour protection	حماية مدرعة پارێزبەندیی زرییۆش
armoured division	فرقة مدرعة لەشکری زرییۆش
arms up	سلاح – قف چەك – وەستان

army front جبهة جيش
بەرەی لەشکر(سوپا)

army group مجموعة جيوش
کۆمەڵە سوپا

army transport نقل عسكري
گواستنەوەی سەربازی

arrival airfield مطار الوصول
فرگەی گەیشتن

assault position وضع الا قتحام
پێگەی هەڵمەت / شێوازی هەڵمەت

assault team فريق الا قتحام
پۆلی هەڵمەت

assaulting case حالة الا قتحام
باری هەڵمەت / چۆنیەتی هەڵمەت

assaulting distance مسافة الا قتحام
ماوەی هەڵمەت

assaulting troops قطعات الا قتحام
کەرتەکانی هەڵمەت / هێزەکانی هەڵمەت

assembly position	موضع الا جتماع پێگەی كۆبونەوە
assumption of command	تسلـم القيادة سەركردايەتی كردن(وەرگرتن)
assumption of losses	افتراضات الخسائر زيانە بەر گريمانەكان– گريمانی زيانەكان
attachement	الحاق لكاندن
attack formation	تشكيل الهجوم پێكهاتەی هێرشی
attention	انتباه وريايی
authorized commander	قائد مخـول سەركردەی رێپێدراو
authorized officer	ضابط مخـول ئەفسەری رێپێدراو
automatic rifle	بندقية آلية تفەنگی خۆكار

B

b. echelon
ب. (نقليات)
ب .(گواستنەوەی\وێستگە)

back tray
حقيبة مظلة خارجية
هەگبەی پەرەشوتی دەرەکی

backward bearing
اتجاه خلفي
ئاراستەی دواوەیی، پاشە ئاراستە

barbed wire
سلك شائك
درکە تەل (تێلەدڕ)

barbed wire obstacle
عائق اسلا ك شائكة
لەمپەری درکە تەل

barracks
ثكنة
سەربازگە، ئۆردی

barrel group
مجموعة السبطانة
کۆمەڵەی ڕاماشتن

battalion
كتيبة
بەتالیۆن، کەرت

battle formation
تشكيل المعركة
پێکهاتەی جەنگ

battle group	مجموعة قتال کۆمەڵەی کوشتار/جەنگ
battle inoculation	تطعيم للمعركة هێزپێدان بۆ جەنگ (شەڕ)
battle position	موضع المعركة شوێنگەی جەنگ / شەڕ
battle procedures	اجراءات المعركة ڕێوشوێنی شەڕ
bayonet	حربة خه دەنگ(نەشتەر)
bayonet drill	تدريب بالحراب مەشق به خەدەنگ
bayonet fix !	ثبت الحراب خەدەنگ جێگیر
binoculars	منظار ثنائي پێنۆڕی دووانه
blank ammunition	ذخيرة خل بية مراسم پووچه گولله

blind shell	قذيفة عمياء گولله وێڵە / فیشەکە کوێرە
bomb line	خط القصف هێڵی ڕاهاوێژی
bombing report	94- تقرير القصف ڕاپۆرتی هاوێژی
boundary	حّد ڕادە / سنوور
break - through	اختراق رەتبوون(ریزبرین)
briefing	أيجاز پوختە(ناساندن)
brigade	لواء تیپ(ئالأگڕ)
brigade chief of staff	مدير أركان اللواء سەرستونی تیپ \ئالأگر
brigade commander	قائد اللواء سەرکردەی تیپ

brigadier	عميد ڕاگر
built - up areas	مناطق مبنية نشیمەنی/ ناوچەی نشیمەنی
bull`s eye	نظارة واقية بەرچاوکی پارێزەر / پارێزە بەر چاوك
by - passing procedure	اجراء تجاوزي ڕێو شوێنی ڕتبون (بەزاندن)

C

camouflage	تمويه حەشاردان / روو پۆش
canopy	(قبة) المظلة چەتر ، گومەت
canopy release	تحرير المظلة چەتر رەها كردن
caravan movement	حركة القوافل بزاوتی كاروانەكان
cargo number	رقم الشحنة ژمارەی بار هەڵگر ، ژمارەی بارگە
casualty collecting post (c.c.p)	مركز جمع الخسائر بنكەی كۆكردنەوەی زیانەكان
casualty evacuation	اخلاء الخسائر زیانەكان بردن / زیاندیدە دوور خستنەوە
cease - fire	وقف النار ئاگر بەست
cease diring	أوقف الرمي راهاوێژی بوەستێنە

centralization

مركزية

ناوەند گەری

centre of balance

مركز التوازن

چەقی هاوسەنگی

centre of gravity

مركز الجاذبية

چەقی کێش

ceremonial parade

عرض مراسم

پێشاندانی ڕێو ڕەسم

chain of command

سلسلة القيادة

ریزبەندی سەرکردایەتی

charge number

رقم الحشوة

ژمارەی ناواخن

check point

نقطة التفقد

خاڵی بەسەر کردنەوە / بازگە

chest strap

حزام الصدر

کە ژووی سینە / قایش(پشتێنە)

cipher telegram

برقية شيفرة

برووسکەی شیفرە

classified documents
وثائق مصنفة
بەڵگەنامەی پۆلێن کراو

cleared routes
طرق مخلا ة
رێگە ی پاککراوە

clearing station
محطة اخلا ء
وێستگەی پاشوە خستن

clock ray
(تراجع ا نكشاف) للدوريات
پاشە کشەی دیاربوون ،نۆرەوان دیاربوون

close air support
اسناد جوي قريب
پشتگیری ئاسمانی نزیك

close quarters operations
عمليات القتال عن قرب
شەڕی نزیك / شەڕی دەستەو یەخە

close reconnaissance
استطلا ع عن قرب
پەیدۆزی نزیك

cloth table
قطعة قماشية
پارچە کوتاڵ / پەڕۆ

co - ordinates
احداثيات
تانوپۆکان

coach	مدرب رياضة ڕاهێنەری وەرزشی
collecting station	محطة تجميع وێستگەی کۆکردنەوە
collective training	تدريب جماعي مەشقی بەکۆمەڵ
column formation	تشكيل بالرتل ریزبەندی ستوونی
combat air patrol	دورية مقاتلة جوية نۆرەوانی ئاسمانی شەڕکەر
combat control team	فريق دلا لة وإرشاد کۆمەڵەی ڕێبەری و ئاراستە / تیمی ڕێبەری و بازگە
combat drill	تدريب للمعركة مەشقی شەڕ
combat formation	تشكيل قتالي پێکهاتەی شەڕ/ ڕیزبەندی شەڕ
combat functions	وظائف قتالية ئەرکەکانی شەڕ / کوشتارە ئەرك

combat operation	عملية قتالية كوشتارە كردەوەی – كردەوەكانی شەڕ
combat team	فريق قتال كۆمەڵەی كوشتار (شەڕ)
combat training	تدريب قتالي مەشقی كوشتار(شەڕ)
combat troops	قطعات قتالية هێزە كوشتارییەكان
command alternation	تبديل القيادة گۆڕینی سەركردایەتی / لە بڕی دانانی سەركردایەتی
command change	تغيّر القيادة گۆڕینی سەركردایەتی
command element	عنصر القيادة ئەندامی سەركردایەتی / توخمی سەركردایەتی
commander of conventional warfare task force	قائد مجموعة الواجب للحرب التقليدية سەركردەی كۆمەڵەی ئەرك لە جەنكی ئاسايیدا
commanding position	موقع مسيطر شوێنگەی بەرفەرمان

commissionned personnel — الضباط / ئەفسەرەکان

communications — اتصالا ت / گەیاندن / پەیوەندییەکان

communications security — امن الا تصالا ت / ئاسایشی پەیوەندییەکان

comouflage cream — طلاء تمويه / بۆیەی شاردنەوە

company — سريّة / پەل

compass calibration — معايرة البوصلة / پێوەرەکانی رووکار نوێن

competition practice — تمرين المباراة / مەشقی کێبەرکێ

compulsory military service — الخدمة الا لزامية / راژەی زۆرەکی / پابەندە راژە

concealed area — منطقة مخفية / شوێنگەی شاراوە / شوێنگەی وون

conduct of operations	ادارة العمليات كرده گێڕی
connecting trenches	خنادق اتصال سەنگەری پەیوەندی
connector screw	برغي الربط بورغوی لکاندن
contact avoidance	تجنب التماسّ له پێککەوتن دوورکەوتنەوە
contact point	نقطة ا تصال خاڵی گەیاندن(پەیوەندی)
contours	مناسيب ڕێژگە / بەرریژە
control centre	مركز السيطرة بنکەی کۆنترۆڵ
corporal	عريف پۆلەوان/ ناسار
corps sector	قطاع الفيلق کەرتی گەلە / کەرتی کۆهێز

counter - attack	هجوم معاكس هێرشی پێچەوانە – دژە هێرش
counter - bombardment	قصف معاكس ڕاهاوێژی پێچەوانە
counter insurgency operations	عمليات مقاومة العصيان کردەی بەرهەڵستی یاخیبوون
counter surveillance	مراقبة مضادة دژە چاودێری
covering operation	عملية تغطية کردەی وەشاردن
covering position	موقع تغطية شوێنگەی وەشاردن
covering troops	قطعات تغطية کەرتی وەشاردن/ هێزی وەشاردن
crew	طاقم تاخم \ خشت\ ڕەخت
critical moment	اللحظة الحرجة ترووکەی بەرترس

cross - country march	مسيرة عبر الضواحي رەوتی دەوروبەری
crossing control organization	منظمة ضبط العبور رێکخراوی رێکهێنی ڕەتبوون
crossing equipment	مهمات العبور ئەرکەکانی ڕەتبوون
crossing situation	موقف العبور وێستگەی ڕەتبوون
cryptography	علم الشيفرة شیفرەزانی
cutter	قطاعة بڕەك/ بڕەڕ/ پێبڕ/ بڕین

D

daily alarm

انذار يومي
وریایی رۆژانه

daily combat supply rate

معدل تزويد المعركة اليومي
تێکرای رۆژانه تەیاری جەنگ / شەڕ

daily narrative

الحدث اليومي
ڕوداوی رۆژانه

dangerous cargo

شحنة خطرة
بارگەی ترسدار

day`s march

مسيرة يوم
ڕۆژە ڕەوت

dead ground

أرض ميتة
مردە زەوی

dead point center

نقطة ميتة
مردە خاڵ

debriefing

استخلا ص المعلومات
زانیاری پوختە کردن

debris clearing

أزالة الا نقاض
پاشەرۆك لادان

decentralization	اللامركزية نەناوەندی / پێناوەندی
decontamination	ازالة التلوّث لابردنی پیسبوون
deep penetration	اختراق عميق ڕەتبوون (بەزاندن)ی قووڵ
defence plans	خطط دفاعية پلانی بەرگری
defence works	اعمال دفاعية کاری بەرگری
defences	دفاعات بەرگرییەکان / جێبەرگریەکان
defensive area	منطقة دفاعية جێبەرگری \ ناوچەی بەرگری
defensive fire	نار دفاعية ئاگری بەرگری
defensive position	موقع دفاعي جیٚ بەرکری

defensive warfare	حرب دفاعية جەنگی بەرگری
deliberate defence	دفاع مدبر بەرگری بەپلان
delivery point	نقطة التسليم خاڵی پێدان
demolition box	صندوق تدمير سندوقی وێرانکردن / سندوقی تەقاندنەوە
demolition charge	حشوة تدمير ناواخنی تەقاندنەوە/ ناواخنی تەخوێن
demolition guard	حرس التدمير پاسەوانی وێرانکردن / پاسەوانی تەقاندنەوە
demolition team	فريق التدمير کۆمەڵەی تەقاندنەوە /وێرانکردن/ کۆمەڵەی وێرانکردن
demonstration battalion	كتيبة التطبيق کەرتی بەجێهێنان / بەتالیۆنی بەجێهێنان
departure airfield	مطار المغادرة فرگەی دەرچوون

deployment

انفتاح

کرانەوە

deprivation policy

سياسة الحرمان

رامیاری بێبەشکردن / شێوازی بێبەشکردن

desert operation

عملية صحراوية

کردەی بیابان

detachment

مفرزة

بژاردە / هەڵواردە

direct laying position

موضع التسديد المباشر

شوێنی سێرەی راستەوخۆ / شوێنی سێرەی راستەوخۆ

direct pressure

ضغط مباشر

گوشاری راستەوخۆ / هەژموونی راستەوخۆ

direct process

أسلوب مباشر

شێوازی راستەوخۆ

direct tracking aiming

التسديد المتتابع المباشر

سێرەی لە دوایەکی راستەوخۆ / سێرەی راستەوخۆی لە دوایەك

direction finder

مُوجِد الا تجاه

ئاراستە دۆز / رووکار دۆز(دۆزەرەوەی ئاراستە)

direction of force	اتجاه القوة ئاراستەی هێز / رووکاری هێز
direction of landing	اتجاه الهبوط رووکاری (ئاڕاستە)نیشتەوە
direction of lay	اتجاه التسديد رووکاری سێرەگرتن
direction of march	اتجاه السير رووکاری رەوت – رۆتین
direction of motion	اتجاه الحركة ئاراستەی جووڵە
direction of rotation	اتجاه الدوران ئاراستەی خولانەوە / رووکاری سووڕان
direction stake	شاخص ا تجاه رووکار نوێن \ ئاڕاستە نوێن
dismounting area	منطقة الترجل جێی پیادەبوون
dispatch rider (d.r)	ساع راكب سوارەی پۆستە بەر/ پۆستەی سوارە

distance covered	المسافة المقطوعة ماوەی بڕاو
distance of burst	مسافة ا نفجار ماوەی تەقینەوە
distance of reconnaissance	مسافة ا ستط ع ماوەی پەیدۆزی
distribution of pressure	توزيع الضغط گوشار بەشێن
distribution point	نقطة التوزيع خاڵی بەشێن\دابەشکردن
diurnal march	سير نهاري ڕۆژە ڕەوت / ڕەوتی بەڕۆژ
division	فرقة لەشکر(هێز)
division sector	قطاع الفرقة کەرتی لەشکر \ هێز
divisional staff	أركان الفرقة ستوونەکانی لەشکر

dog fighting	مهارشة بەگژداچوون
double quick march	هرولة پێکوتە
drafter`s name	اسم المنشىء (في البرقيات) ناوی نێرەر / نووسەر
drill	تدريب مەشق
drill book	كتاب التدريب پەرتوکی مەشق
drill formations	تشکیلا ت التدريب پێکهاتەی مەشق
drill grenade	قنبلة تدريب يدوية بۆمبی دەستیی مەشق / نارنجۆکی مەشق
drill ground	أرض التدريب زەمینی مەشق
drill hall	قاعة التدريب هۆڵی مەشق

drill in the open country	التدريب في العراء مەشق لە چۆڵەوانی
drill uniform	بزة التدريب پۆشاکی مەشق
drop zone	منطقة الا نزال ناوچە دابەزاندن
drop zone noncommissioned officer	ضابط صف منطقة الا نزال ریزە ئەفسەری ناوچەی دابەزاندن
drop zone safety officer	ضابط امان منطقة الا نزال ئەفسەری ئاسودەیی ناوچەی دابەزاندن
dropping zone	منطقة الا سقاط ناوچەی داکەوتن / ناوچە خست
dummy grenade	قنبلة يدوية وهمية بۆمبی دەستی درۆیین
duty battalion	الكتيبة المبدلة الكتيبة الداخلة کەرتی جێگرەوەی / کەرتی ناوخۆ

E

early security	تكتم مبكر	بێدەنگی پێشینە
effective range	المدى المؤثر	رادەی کاریگەر
ejection seat	كرسي القذف	کورسی هەڵدان
electronic security	الا من الا لكتروني	ئاسایشی ئەلیکترۆنی
embarkation	ركوب/ تحميل/ اركاب	سواربوون ، بارکردن ، سوارکردن
emergency alarm for hazards	انذار طوارىء بالخطر	وریایی باری ناکاویە/ مەترسی
emergency changes	تغيرات طارئة	گۆڕانی ناکاو
emergency road	طريق طوارىء	ڕێگای ناکاو
emergency stores	مستودعات طوارىء	ئەمبارەکانی ناکاوی

emplacement	وضع مترسة سەنگەر دانان
enemy location	تعيين موقع العدو دیارکردنی شوێنی دوژمن
enemy situation	موقف العدو هەڵوێستی دوژمن
equipment collecting point	نقطة جمع المعدات خاڵی کۆکردنەوەی کەرستەکان
escape and evasion	هروب وإفلا ت هەڵاتن و راکردن
estimate of the situation	تقدير الموقف هەڵسەنگاندنی هەڵوێست
estimated time of completion	الوقت المقدر للا نجاز کاتی دیارکراو بۆ بەجێهێنان
estimated time of departure	الوقت المقدر للمغادرة کاتی دیارکراو بۆ دەرچوون
estimated time of return	الوقت المقدر للعودة کاتی دیارکراو بۆهاتنەوە

evaluation of information	تقييم المعلومات هەڵسەنگاندنی زانیاری
exhaustion	انهاك شەکەت کردن
exploitation	استثمار وەبەرهێنان
extension on target	التوسع على الهدف بەفرەوانی لە ئامانج گرتن
eyes left	الى اليسار، انظر! يسارا انظر! بۆ چەپ بڕوانە
eyes right	الى اليمين، انظر! يمينا انظر! بۆ ڕاست بڕوانە

F

field craft — مهارة الميدان
لێهاتویی گۆڕەپان

field dressing — ضماد الميدان
تیماری گۆڕەپان

field equipages — تجهيزات الميدان
کەرەستەی گۆڕەپان/ تەیاریی گۆڕپان

field equipment — معدات الميدان
کەرستەی گۆڕەپان

field forces — قوات الميدان
هێزەکانی گۆڕەپان/ گۆڕەپانە هێز

field glass — منظار الميدان
پێنۆڕی گۆڕەپان

field intelligence officer — ضابط استخبارات الميدان
ئەفسەری هەواڵگریی گۆڕپان

field manoeuvers — مناورات الميدان
مانۆڕی گۆڕەپان/ نۆرەگەری گۆڕەپان

field mines chart — لوحة حقول ألغام
دەپ(تابلۆ) ی کێڵگەی مین

field training	تدريب الميدان مەشقی گۆڕپان
field uniform	بزة الميدان پۆشاکی گۆڕپان
field wire	سلك ميدان وایەری گۆڕەپان
final objective	الهدف النهائي دوا ئامانج
final protective fire	نار الحماية النهائية دوا ئاگری پاراستن
fire and manoeuvers	الرمي والمناورة النار والمناورة هاوێژتن و مانۆر / ئاگرو مانۆر
fire arch	قوس الرمي کەوانەی هاوێژتن
fire control chart	مخطط السيطرة على الرمي پلاننانسەی ڕێکهێنانی هاوێژتن
fire control equipment	معدات السيطرة على النيران کەرستەی ڕێکهێنانی ئاگر

fire strength	قوة النار هێزی ئاگر
fire support co - ordination centre	مركز تنسيق نيران الا سناد بنكەی گونجانی نێوان ئاگری پشتگیری
fire support co - ordination line	خط تنسيق نار الا سناد هێڵی گونجانی ئاگری پشتگیری
first lieutenant	ملا زم أول ئەفسەری یەکەم / جێداری یەکەم
first line	الخط الا ول هێڵی یەکەم
first line defence	خط الدفاع ا ول هێڵی یەکەمی بەرگری
fitted for radio communication	مجهزةالا تصال اللا سلكي تەربارە بۆ پەیوەندی بێتەل / رادیۆیی
fixed target	هدف ثابت ئامانجی جێگر / ئامانجی چەسپاو
flank protection	حماية ا لاجنحة باڵەکان پاراستن

flanking headquarters	قيادات جنبية سەرکردەی تەنیشتەکان
flexibility	مرونة بەپێزی / نەرمی
flight path	ممر جوي رۆگەی هەوایی / رۆگەی ئاسمانی
flinty land	أرض صوّانيّة بەردە زەوی(زەوی بەردین)
folds of the ground	طيات الا رض پاتەکانی زەوی ،پێچەکانی زەوی ، چینەکانی زەوی
foot troops	قطعات راجلة هێزە(کەرتە)کان پیادە
foot withdrawal	انسحاب على ا قدام لەسەر پیٚ کشانەوە
force maintenance area	منطقة صيانة القوة ناوچەی چاکسازی هێز
form of goose eggs	شكل موقع بيضوي شێوەی هێلکەیی پێگە

formation	تشكيل پێکهاته
formation of assembly	تشكيل التجمع پێکهاتەی(گردبوونەوە) کۆبونەوە / پێکهاتەی ئەنجومەن
forming up place	مكان التشكيل شوێنی پێکهاتە
fortified position	موقع محصّن پێگەی پارێزبەند
forward air controller	مسيطر جوي أمامي رێکهێنی پێشەوەیی ئاسمانی / رێکهێنانی ئاسمانی پێشەوە
forward air guide	دليل جوي أمامي رێبەری ئاسمانی پێشەوە
forward bearing	اتجاه أمامي رووکاری پێشەوە / ئاراستەی پێشەوە
forward company	سرية أمامية کەرتی پێشەوە
forward control position	موقع سيطرة أمامي پێگە رێکهێنی پێشەوە / بازگەی پێشەوە

forward defended positions	مواقع دفاعية أمامية پێگە بەرگریەکانی پێشەوە
forward edge of battle area	الحد الا مامي لمنطقة المعركة رادەی پێشەوەی ناوچەی شەڕ
forward line of own troops	الخط الا مامي لقطعاتنا هێڵی پێشەوەی هێزەکانمان
forward observing officer	ضابط رصد أمامي ئەفسەری ڕوانگەی پێشەوە
forward operational base	قاعدة العمليات الا مامية بنکەی کردەکانی پێشەوە
forward repair team	فريق تصليح أمامي کۆمەڵی چاککردنەوەی پێشەوە
fragmentation grenade	قنبلة يدوية متشظية بۆمبی دەستی تەڵزمدار
fragmentation shell	قذيفة تشظية هاوێژەکی تەڵمزار
freefall helmet	خوذة القفز الحر کلاَوەی پازدانی ئازاد

friendly troops	قطعات صديقة هێزه دۆستەکان
front axle	المحور ا لامامي تەوەرەی پێشەوە
front of attack	جبهة الهجوم بەرەی هێرش
front of operations	جبهة العمليات بەرەی کردەوەکان
front of penetration	جبهة الا ختراق بەرەی لێ ڕەتبون
front unit	وحدة أمامية یەکەی پێشەوە
fuel supply	تزويد بالوقود سوتەمەنی پێدان
full - dress uniform	بزة مراسم پۆشاکی ڕێو ڕەسم

G

gaps	ثغرات کەلێن
gas attack	هجوم بالغاز هەڵمەتە گاز
gas shell	قذيفة غازية هاوێژەکە گاز
general idea	الفكرة العامة بیرۆکەی گشتی
general purpose machine gun	رشاش متعدد ا لاغراض پژێنە تفەنگی فرە مەبەست
general reconnaissance	استطلا ع عام پەیدۆزی گشتی
general situation	الموقف العام هەڵوێستی گشتی
geographic north	الشمال الجغرافي باکوری جوگرافی
gloves	قفازات دەستەوانە
goggles	نظارات چاویلکە

grid north

الشمال التربيعي
باكوری چوارینه

ground arms!

أرضا، سلا ح !
چەك بۆ زەوی

ground forces

القوات الا رضية
هێزە زەمینیەکان

ground leader

قائد مجموعة
سەرکردەی کۆمەڵە

ground observer

راصد أرضي
روانگەی زەمینی

ground reconnaissance

استطلا ع أرضي
پەیدۆزی زەوی

ground sheet

مشمّع أرضي
نایلۆنی زەمینی

guided weapon

سلا ح موجة
چەکی ئاڕاستە کراو

gun - out line

قاصر عن المدى التعريف: عدم تمكن السلا ح
من ضرب هدف معين
تفەنگی دوورە هێڵ / نەپێکان

H

half ration	نصف جراية نصف تعيين نيوه بژێو
hand-to - hand fight	القتال بالا يدي كوشتارى دەستەو يەخە
hand to hand fight	التحام تێك گيران
handy hint	دليل مختصر پوختە رێبەر
harbour drill	تدريب الا لتجاء (للحرب النووية) مەشقى پەنابردن/ جەنگى ناوەكى
hasty defence	دفاع عاجل پەلە بەرگرى
hazardous materials	مواد خطرة ترسە ماددە / كەرستەى ترسناك
head resistance	مقاومة الطليعة پێشەنگە بەرگرى / بەرهەڵستى پێشەنگ
headquarters exercise	تمرين قيادات مەشقى سەركردەكان

heat of the flight	أوار المعركة گەرمەی شەڕ/ پێکدادان
heavy assault	اقتحام ثقيل هەڵمەتی گران
heavy bombardment	قصف كثيف نیوە چڕ
helicopter landing zone	منطقة هبوط الطائرات العمودية ناوچەی نیشتنەوەی کۆپتەران
helmet	خوذة کلاّواسنە
high degree of control	درجة عالية من السيطرة رێکهێنی پلە بالاّ
high explosive antitank weapons	اسلحة شديدة ا نفجار مضادة للدبابات چەکی توند تەقێنی دژە تانك
highest possible score	أعلى درجة لاصابة ممكنة بالاّ ترین پلەی تەنگاوتنی شیاو
holding operation	عملية تأخير کردەی دواکەوتە

holy war

حرب مقدسة

جەنگی پیرۆز

home defence

دفاع عن الوطن

بەرگری نیشتیمانی

hostages

رهائن

بارمتەکان

house clearance

تطهير المنازل تطهير المباني

ڕامالّی خانوو باڵەخانەکان

hygiene level

المستوى الصحي

ئاستی تەندروستی،ڕێکاری تەندروستی

I

identification friend or foe (L.F.F)	تمييز الصديق من العدو جیاکردنەوەی دۆست و دوژمن
illuminating shell	قذيفة انارة هاوێژەکی ڕوناك کردنەوە
image intensification	تركيز التصور چڕکردنەوەی وێنەگری
immediate replenishment group	مجموعة التعويض الفوري کۆمەڵەی قەرەبووی ڕاستەوخۆ
individual weapons	أسلحة فردية چەکی تاکە کەسی
infiltration	تسلّل دزەکردن\ بوون
inflatable small boat	قارب صغير ينفخ وردە بەلەمی پلاستیکی / بەلە مۆکەی پفدراو
information centre	مركز المعلومات بنکەی زانیاریەکان
information officer	ضابط استع مات ئەفسەری پرسگە

initial contact point	نقطة الا لتقاء الا ولية خالّى بەيەك گەيشتنى بەرايى
initial strength	الملا ك ميلاك(كاردارى)
insignia of command	شارة القيادة هێماى سەركردايەتى
insignia of merit	شارة الا ستحقاق هێماى مافدارى
insignia of rank	شارة الرتبة هێماى پلە
inspection report	تقرير التفتيش ڕاپۆرتى پشكنين
installation	منشآت دامودەزگاكان
instruction battalion	كتيبة التدريب كەرتى مەشق
instruction plan	خطة التعليم پلانى فێربوون

intelligence annex

ملحق استخبارات

پێکاری هەواڵگری / پاشکۆی هەواڵگری

intelligence collection plan

خطة جمع المعلومات

پلازانیاری کۆکردنەوە

intelligence diary

مفكرة أستخبارات

یاداشتنامەی هەواڵگری

intelligence directorate

مديرية الا ستخبارات

بەڕێوەبەرایەتی هەواڵگری

intelligence plan

خطة الا ستخبارات

پلانی هەواڵگری

intelligence records

سجلا ت الا ستخبارات

تۆماری هەواڵگری

intermediate objective

هدف متوسط

ئامانجی ناوەندی

internal communication operator

مأمور الا تصال الداخلي

فەرمانبەری پەیوەندیی ناوەوە

jump suit

بدلة قفز

پۆشاکی پازدان / خۆ هەڵدان

killing zone	منطقة التقتيل ناوچەی کوشتار (شەڕ)
kit	حقيبة تجهيزات هەگبەی کەرستەکان
kneeling supported	ا لارتكاز على الركبة لەسەر چۆك چەقیە
lance - corporal	جندي أول سەربازی یەکەم
land - scape sketch	مخطط منظر أرضي هێڵکاری دیمەنی زەمینی
land defence	دفاع أرضي بەرگری زەمینی
land warfare	حرب برية جەنگی زەمینی
landing point	نقطة النزول خاڵی دابەزین
landing position commander	قائد موقع الهبوط سەرکردەی پێگەی دابەزین

landing zone	منطقة الهبوط ناوچەی دابەزین
last night	حلول الظلا م(الضوء الا خير) داكەوتنی دوا تاریكی / داكەوتنی تاریكی دواتیشك
launcher	قاذف هاوێژ ، هاوێژەك
launching of an attack	شن الهجوم هێرش بردن
leaflet	نشرة بلأونامە
leg strap	حزام الساق بەلەك پێچ
length of column	طول الرتل درێژی ستوون / درێژی كاروان
lieutenant - general	فريق سوپاسا لار ،سەرلەشكر
lieutenant colonel	مقد م پێشكار

light aid detachment	مفرزة الا صلا ح الخفيف دەستەی چاككاری سووك
limited attack	هجوم محدود هێرشی سنوردار
limited movement	حركة محدودة جووڵەی سنوردار
line of retreat	خط التراجع هێڵی كشانەوە
lineal list	قائمة ا قدمية ليستی پێشينە
load	حمولة بار
load manifest	بيان الحمولة بارديارکردن
load plan	خطة التحميل پلانی بارکردن
load team	فريق التحميل کۆمەڵی بارکردن

loadmaster

مسؤول الحمولة
بەرپرسی بار(کردن)

local air defence

دفاع جوي محلي
بەرپرسی ئاسمانی / خۆجێیی

location

تعيين المكان
دیارکردنی شوێن

log sheet

سجل الحوادث
تۆماری ڕووداوەکان

long distance march

سير طويل
ڕەوتی درێژخایەن

look - out trench

خندق للمراقبة
سەنگەری چاودێری / چاڵی چاودێری

loss estimation

تقدير الخسائر
هەڵسەنگاندنی زیانەکان

lying position

وضع الا نبطاح
باری زگ خشان

M

machine gun	رشّاش پڕێنه تفەنگ/ ڕژێنەك
magnatic north	الشمال المغناطيسي سەرووی موگناتیسی
main objective	الهدف الرئيسي ئامانجی سەرەکی
main dressing station	محطة التضميد الرئيسية وێستگەی ڕێنماکاری سەرەکی
maintenance area	منطقة الصيانة ناوچەی چاككاری
major	رائد پێشڕەو
major control	السيطرة الرئيسية ڕێکهێنی سەرەکی
major general	امر ا لواء ئالاگر، سەرتیپ،سەرئالاْ
major operation	عملية رئيسية کردەی سەرەکی

map reading	قراءة الخارطة نەخشە خوێندنەوە
map reconnaissance	استطلا ع على الخارطة پەیدۆزی لەسەر نەخشە
map scale	مقياس رسم الخارطة پێوەری نەخشەکردن
map setting	توجيه الخارطة ئاراستە کردنی نەخشە
march	سير رەوت / رۆین / ڕەو
march discipline	ضبط السير ڕەورێکهێنان
marching	مسير ریزەڕەو
marching area	منطقة المسير ناوچەی رەو
marshland	الممشى النظامي ناوچەی رەو

mass fire رماية كثيفة
هاوێژی چڕ/ چڕهاوێژی \تەقەی چڕ

meal ready to eat وجبة جاهزة
جەمی ئامادە

mechanized infantry مشاة آلية
پیادەی ئامێرەکی / پیادەی ئامێردار \میکانیکە پیادە

mechanized reconnaissnace unit وحدة استطلاع آلية
یەکەی ئامێرداری پەیدۆزی

medium observation رصد متوسط
ڕوانگەی ناوەندی

meeting engagement معركة مصادمة معركة الت قي
شەڕی پێکداداان لە نزیکەوە

method of challenging by sentries أسلوب الخفراء في التحدي
شێوازی نۆرەدانان لە بەرەنگاری

military censorship رقابة عسكرية
چاودێریی سەربازی

military correspondence مراسلا ت عسكرية
نامە گۆڕیی سەربازی ودمی سەربازی

military decoration

وسام عسكري
مەداليای سەربازی

military discipline

ضبط عسكري
ڕێکهێنانی سەربازی

military district

منطقة عسكرية
ناوچەی سەربازی

military drill

تدريب عسكري
مەشقی سەربازی

military duty

واجب عسكري
ئەرکی سەربازی

military establishment

مؤسسة عسكرية
دەستگای سەربازی

military estates

ممتلكات عسكرية
خاوەنداری سەربازی / کەرستەی سەربازی

military leadership

القيادة العسكرية
سەرکردایەتی سەربازی

military mission

مهمة عسكرية
ئەرکی سەربازی

military occupation
أحتلا ل عسكري
داگیرکاری سەربازی

military operation
عملية عسكرية
کردەوەی سەربازی

military police
الشرطة العسكرية
پۆلیسی سەربازی

military road
طريق عسكري
ڕێگای سەربازی

military service
خدمة عسكرية
خزمەتی سەربازی

military symbols
رموز عسكرية
هێما سەربازیەکان

military tactics
تعبئة عسكرية
تەیاریی سەربازی / تەکتیکی سەربازی

military terminology
مصطلحات عسكرية
زاراوەسازیی سەربازی

military tribunal
محكمة عسكرية
دادگەی سەربازی

militia

قوات شعبية

هێزی میللی

misfire

اخفاق الاطلا ق

شکستی تەقین / شکستی هاوێژتن

missing in action

مفقود في ساحة القتال

ونبوو لە گۆڕەپانی کوشتار (شەڕ)

mission report

تقرير المهمة

ڕاپۆرتی ئەرك / ڕاپۆرتی کار ئەنجامی

mobile defence

دفاع متحرك

بەرگری جوولاوە بزۆزە بەرگریی

mobilization

النفير(التعبئة العامة)

وریایی گشتی ، تەریاریی گشتی

monthly traning report

تقرير التدريب الشهري

ڕاپۆرتە مانگانەکەی مەشق

mortar

هاون

هاوەن / جۆنی

mountain operation

عملية جبلية

کردەی چیایی

movement control	ادارة التحركات کارگێڕی بزۆزی / ڕێکهێنی جوولە(بزاوتن)
movement control centre	مركز السيطرة على التنقل بنکەی ڕێکهێنی گواستنەوە
movement order	امر التنقل امر الحركة فەرمانی جوولأنە / فەرمانی گواستنەوە
movement via streets	الحركة عبر الشوارع جوولە لەشەقامەکاندا / جوولەی شەقامەکان
moving target	هدف متحرك ئامانجی جوولأو / بزۆزە ئامانج
mutual defence	دفاع متبادل بەرگری دوولایەنە
mutual support	اسناد متبادل پشتگیری دوولایەنە

N

natural obstacles	موانع طبيعية لەمپەری سروشتی
nature of land	طبيعة ا رض سروشتی زەوی
net identification sign	رمز الهوية على الشبكة هێمای ناسنامە لە ئینتەرنێتدا
new assumption	فرضية جديدة گریمانەیەکی نوێ
nickname	أسم رمزي هێماناو
night fighting	قتال ليلي کوشتاری شەوانە
night observation devices	اجهزة المراقبة الليلية دەزگای چاودێریی شەوانە
night operation	عملية ليلية پرۆسەی شەوانە / کردەی شەوانە
night practice	تمرين ليلي مەشقی شەوانە

night visibility	الرؤية الليلية بينينى شەوانە
night visual reconnaissance	استطلا ع بصري ليلي پەيدۆزيى بينينەكى شەوانە
non - battle injury	اصابة خارج المعركة ئەنگاوتن لەدەرەوەى شەڕگە
non - military resistance	مقاومة غير عسكرية بەرهەڵستى نا سەربازى
non - scheduled period	حصة منهجية بەشى بێ بەرنامەيى
noncommissioned officer	ضابط صف ئەفسەرى ريز
north pole	القطب الشمالي جەمسەرى باكوور
north seeking effect	ظاهرة الا تجاه شمالا كاريگەريى روو لە باكور بوون
north star	نجم الشمال ئەستێرەى باكوور / جەدى

northing	السير شمالا بەرەو باکوور چوون
nuclear cloud	سحابة نووية هەورە ناووکی
nuclear damage	تدمير نووي وێرانی ناووکی
nuclear dazzle	البهر النووي تروسکەی ناووکی
nuclear killing zone	منطقة القتل النووى ناوچەی بکوژی ناووکی
nuclear radiation	اشعاع نووي تیشکی ناووکی
nuclear round	قنبلة نووية بۆمبی ناووکی
nuclear safety line	خط الا مان النووي هێڵی سەلامەتی ناووکی
nuclear strike warning	انذار الضربة النووية ورپایی زەبر ناووکی

nuclear surface burst	انفجار نووى على السطح تەقینەوەی ناووکی لەسەر ڕووکارەوە
nuclear targets analysis	تحليل الا هداف النووية شیکردنەوەی ئامانجە ناوەکییەکان
nuclear warfare	الحرب النووية جەنگی ناووکی
nuclear weapon	سلا ح نووي چەکی ناووکی

O

objective | هدف
ئامانج

objective area | منطقة الهدف
ناوچەی ئامانج

objective rally point | نقطة التجمع على الهدف
خاڵی کۆکاری بۆ ئامانج

oblique aerial photgraph | صورة جوية مائلة
وێنەی لاری ئاسمانی

observation of fire | رصد النيران
روانگەی ئاگر

observer centre | مركز الراصد
بنكەی ڕوانگەیی ڕاویناره بنكه / بنكەی راوینار

offensive combat | قتال تعرضي
کوشتاری(شەڕی) پێشلێگرتن

offensive defence | دفاع تعرضي
بەرگری بەرەنگاریانه

offensive operations | عمليات تعرضية
کردەی پێشلێگرتن

offensive spirits — معنويات القتال
ورەگەریی کوشتار (شەڕ)

officers` day — يوم الضباط
رۆژی رێککاری

officers` duty — مناوبة الضباط
تۆرەوانی ئەفسەران

officers` record — سجل الضباط
تۆماری ئەفسەران

officers` record of service — سجل خدمة الضباط
تۆماری خزمەتی ئەفسەران

open front sight — فرضة التسديد ا مامية
زمانەی سێرەی پێشەوەیی

open ground — أرض مكشوفة
زەوی کراوە

open rear sight — فتحة التسديد الخلفية
کونی سێرەگەی دواوە

opening asumption — فرضية افتتاحية
گریمانەی دەستپێك

opening of fire
فتح النار
ئاگردان ، تەقەکردن

opening time
وقت البدء
کاتی دەستپێك

operational command
قيادة العمليات
سەرکردایەتی کردەوەکان

operational duties
واجبات العمليات
ئەرکی کردەوەکان

operational environment
بيئة العمليات
ژینگەی کردەوەکان

operational room
غرفة العمليات
ژووری کردەوەکان

operational security
امن العمليات
ئاسایشی کردەوەکان

operational value
القيمة التعبوية العملياتية
بەهای تەیاریی کردەوەیی

oral order
أمر شفويّ
فەرمانی زارەکی

ordnance
العهدة
لەفەرماندابوون / بەفەرمانبوون

origin points
نقاط ا لاالصل
خاڵە بنجییەکان / بنجە خاڵەکان

out flanking
التفاف من الجناح
لە باڵەوە پێچکردنەوە

out of range
خارج المدى
لەدەرەوەی مەودا

outskirts
مشارف ضواحي
دەوروبەر

outstanding points
نقاط بارزة
خاڵی بەرچاو / خاڵی زەق

overlay
شفّاف
ڕۆشن

oxygen mask
قناع ا لاكسجين
دەمامکی ئۆکسیژین

P

pack - up	للرحيل استعد !	بۆ چوون ئامادەبە
pamphlets	كراسات(نشرات)	نامیلکە
parade	عرض طابور	بەسەرکردنەوە ، پشکنین / پێڕاگەیشتن / ڕاگەیشتن
party	حضيرة جماعة	دەستە،کۆمەڵ
passive defence	دفاع سلبي	بەرگری نەرێنی
passtime	وقت الا جتياز	کاتی ڕەتبوون / ڕەتبوونەکان
password	كلمة السر	ووشەی نهێنی ووشەی ڕەتبوون
penetration	اختراق	بەزاندن، لێڕەتبوون / چوونەگژ / لێڕەتبوون
personnel grenade	قنبلة يدوية ضد ا لافراد	هەنارۆکی دژەکەس

personnel management	ادارة شؤون الا فراد کارگێڕی کاروباری کەسان
personnel radio communication	اتصا ت لا سلكية للا فراد پەیوەندی بێ تەلی کەسان
photograph interpretation	تحليل الصور شیکاری وێنەکان
photographic reconnaissance	استطلا ع تصويري پەیدۆزیی وێنەیی / ووماڵی وێنەیی
physical fitness	لياقة بدنية شیاوی جەستەیی / شیاوی فیزیایی
physical training	رياضة بدنية وەرزشی جەستەیی / مەشقی فیزیایی
pincer movement	حركة الكماشة گازە جووڵە
plan of manoevere	خطة المناورة پلانی مانۆری
platoon	الفصيل پۆل

point of accumulation	نقطة التجمع خاڵی کۆبونەوە
point of attack	نقطة الهجوم خاڵی هێرش
porotable	قابل للحمل شیاوی هەڵگرتن
port arms !	سلا ح ،انحني چەك ، لارکەوە
power of endurance	القدرة على التحمل توانستی خۆگری
practice bomb	قنبلة تمرين بۆمبی پراکتیکی / بۆمبی مەشق
practice grenade	قنبلة يدوية للتمرين هەنارەی دەستی مەشق
practice lying down	رمي الا نبطاح راهاوێژی سەرسك
practice shell	قذيفة التمرين گوللەی مەشق

presentation of situation	عرض الموقف هەڵوێست پێشاندان
prisoner	سجين، أسير بەند، دیل
prisoners of war	اسرى الحرب دیلی جەنگ
procedures	اجراءات ڕێکارەکان \ کارڕایی / ڕێوشوێن
prominent post	شاخص، معلم بارز نوێنەك / ئادگاری دیار
psychological operations	عمليات النفسية کردەی دەروونی

Q

quadrant elevation	زاوية الا رتفاع گۆشەی بەرزی
quardrant elevation	زاوية الا رتفاع گۆشەی بەرزی
quick march !	سريعً سر! خێرا برۆ

R

radiation hazard	خطر الا شعاع مەترسی تیشك
raid patrol	دورية الاغارة تۆرەوانی هەڵمەت
range card	بطاقة المدى كارتی ماوە رادە
range table	جدول الرمي خشتەی راهاوێژی
rapid demolition device	وسيلة تفجير سريعة ئامرازی خێرا تەقێن / تەقێنی خێرا
rate of descent	معدل النزول ڕادەی دابەزین
raw recruit	مجند مستجد نۆكار
ready line	خط الجاهزية هێڵی ئامادەگی
rear	مؤخرة پاشكۆ / دوایی

rebroadcasting	أعادة البث دووبارە پەخشکردنەوە
recess for ammunition	حفرة الذخيرة چاڵی تەقەمەنی
reconnaissance	استطلا ع پەیدۆزی(پێشرۆیی)
reconnaissance battalion	كتيبة استطلا ع کەرتی پەیدۆزی / بەتالیۆنی پەیدۆزی(پێشرۆیی)
reconnaissance in force	استطلا ع بالقوة پەیدۆزی بەهێز(پێشرۆیی)
reconnaissance mission	مهمة استطلا ع ئەرکی پەیدۆزی(پێشرۆیی)
reconnaissance party	جماعة استطلا ع کۆمەڵەی پەیدۆزی(پێشرۆیی)
reconnaissance party	جماعة استطلا ع کۆمەڵەی نۆرەوانی پەیدۆزی(پێشرۆیی)
reconnaissance patrol	دورية استطلا ع نۆرەوانی پەیدۆزی(پێشرۆیی)

reconnaissance patrol	دورية استطلا ع	نۆرەوانی پەیدۆزی(پێشرۆیی)
reconnaissance photography	تصوير أستطلاعي	وێنەگری پەیدۆزی(پێشرۆیی)
reconnaissance plane	طائرة استطلا ع	فرۆکەی پەیدۆزی(پێشرۆیی)
reconnaissance report	تقرير استطلا ع	راپۆرتی پەیدۆزی(پێشرۆیی)
record firing	مباراة رمي	یاری پەیدۆزی
recovery zone	منطقة الا خلا ء	ناوچەی کشاندنەوە / ناوچەی لیّ چۆڵکردن
recreation camp	معسكر استجمام	ئۆردوگای بووژانەوە
recruiting centre	مركز تجنيد	بنکەی سەربازگری
recruiting officer	ضابط التجنيد	ئەفسەری سەربازگری

recruiting party	مفرزة التجنيد هەڵاوردەی سەربازگری
reflecting sight	نظارة عاكسة بەرچاوگی تیشكدەر
regiment	كتيبة فوج گەرتی لك
regimental aid station	محطة اسعاف الكتيبة وێستگەی فریای كەرت
regouping	اعادة التجميع دووبارە كۆكردنەوە
rehearsal	تجربة، بروفة ئەزموون ، پرۆڤە
reinforcement	تعزيز پتەوكردن / پتەوێن
reinforcements	تعزيزات پتەوكاری / پتەوێن
release area	منطقة انتشار ناوچەی بڵاوبوونەوە

release point

نقطة ا نتشار

خاڵی بڵاوبوونەوە

relief battalion

كتيبة التبديل

بەتالیۆنی جێگرتنەوە / بەتالیۆنی جێگۆڕی

relief battalion

كتيبة التبديل

لە پێگەیشتنی گۆڕین/ لە پێكدادان گۆڕین/ جێگۆڕی لە پێكدادان

relief map

خريطة التضاريس ، خريطة واضحة المعالم

نەخشەی بەرزی و نزمی زەوی

relief on contact

التبديل عند التماس

گۆڕین لەكاتی بەیەك گەیشتندا

rendezvous of meeting

موعد ا جتماع

ژوانی كۆبوونەوە

replenishment

تعويض سد النقص

قەرەبووی پڕكردنەوە/ كورتهێنان

rescue station

محطة أنقاذ

وێستگەی فریاكەوتن / رزگاركردن

reserve

احتياط

یەدەگ

reserve parachute	مظلة احتياطية پەرەشووتی یەدەگ / چەتری یەدەگ
retrogade defence	دفاع تراجعي بەرگری پاشەکشێیانە
retrograde	متراجع تراجعي پاشە کشێیانە
retrograde movement	حركة تراجعية جووڵە / بزاوتی پاشەکشێیانە
retrogression	تراجع کشانەوە
river crossing	عبور الا نهار لەرووباران پەڕینەوە
road discipline	ضبط السير ڕێکهێنانی هاتوچۆ / ڕێگا ڕێکهێنان
road space	فسحة الطريق مەودای ڕێگا / والآیی ڕێگا
rough land	أرض وعرة زەوی هەڵەت
route lack	طريق العودة ڕێگای گەڕانەوە

route of advance	طريق التقدم رێگای پێشەوە چوون
route of advance	طريق التقدم رێگای پێشوەچوون
route order	ترتيب السير ريزبەندی رەوت
route out	طريق الذهاب رێی چوون
rubber raiding craft	قارب إغارة مطاطي بەلەمی پلاستيكی / هەڵمەتكردن
runner	عدّاء راكەر، راكار

S

safety catch
لا قط الا مان
گیرەری ئاسوودەیی

safety pin
مسمار أمان
بسماری ئاسوودەیی

safety regulations
تعليمات الا مان
ڕێنوێنی ئاسوودەیی

safety valve
صمام الا مان
دەرچە / زمانەی ئاسوودەیی / زمانەی ئاسوودەیی

safety washer
حلقة الا مان
ئاڵقەی سەلامەتی / گەوی ساخێتی

salute to the front !
الى الا مام سلا م !
بۆ پێشەوە دروود

salute to the left !
الى اليسار سلا م !
بۆچە دروود

salute to the right !
الى اليمين سلا م !
بۆ ڕاست دروود

salute washer
حلقة الا مان
گەوی سەلامەتی

saluting of the colour

تحية العَلَم
دروودی ئاڵا

saluting with the rifle at the slop

تحية والسلا ح متنكب
درووود و چەك لەشان

sand dunes

كثبان رملية
گردەلیم

sea land vehicles

آليات برمائية – برية ومائية
باربەری وشکاوی

search and rescue

بحث وانقاذ
گەڕان و رزگارکردن / گەڕان و فریاکەوتن

searching section

قسم التفتيش
بەشی پشکنین / بەشی گەڕان

second lieutenant

ملا زم ثان
جێداری دووەم

secondary channel

قناة اتصال ثانوية
کەناڵی لاوەکی پەیوەندی / کەناڵی لاوەکی

secondary target

هدف ثانوي
ئامانجی لاوەکی

section — مقطع قسم (مدفعية)
برگە كەرت (تۆپهاوێژ)

section of a trench — مقطع خندق
برە سەنگەر

section post — قسم موقع (مدفعية)
بەشی تۆپهاوێژی

sector of attack — قطاع الهجوم
كەرتگەی هەڵمەت / هێرش

sector of defence — قطاع الدفاع
كەرتگەی بەرگری

secure arms — ابطا سلا ح
چەك بۆ بنهەنگڵ

security classification — تصنيف السرية ، درجات السرية
پلەكانی نهێنێتی / پلەكانی نهێنی : پۆلینی نهێنی

security procadures — اجراءات امنية
كارڕایی ئاسوودەیی / ئاسایش

self loading — تعبئة ذاتية
خۆبارگەداركردن / خۆبارگەكردن / خۆ تەیاركردن

self propelled	ذاتي الحركة خۆكار
senior	الاعلى رتبة، الا قدم پێشینە : بەرزترین پلە
senior officer	الضابط الا قدم ئەفسەری پێشینە
senior umpire	محكم الاقدم ناوبژیوانی پێشینە
sentrys' orders	تعليمات الحرس ڕێنوێنییەكانی پاسەوان
sergeant	رقيب پۆلەوان
serial	متسلسل مسلسل زنجیربەند
shock strength	قوة الصدمة زەبرەهێز
shoulder arms !	كتفاً سلا ح ! شانەچەك !

side arms !

جنبا سلا ح !
لاچەك !

side sight

موجه جانبي
لائاراستە

sight bracket

حاصرة الموجه
پێلە داگر

sight chest

صندوق الموجه
پێلە سندووق

sight cover

غطاء الموجه
شەپۆلە پۆش/روخسار پۆش

sight extension

وصلة الموجه
پێلە کەرت

sight grades

درجات الموجه
پێلە پلە

sight plade

لوحة التسديد
دەپی سێرە

sight reticule

شبيكة التسديد
تۆری سێرە

signal security	الامن اللا سلكي ئاسایشی بێتەل
silhoutte target	هدف شبح درۆزنە ئامانج
simulation fire	تمثيل النيران ئاگرنواندن
skeleton exercise	تمرين هيكلي مەشقە ئاگر
skeleton organization	تنظيم هيكلي ڕێکخراوەبەندی
slanting degree	درجة الميل پلەی لاری
slanting ratio	نسبة الميل ڕێژەی لاری
sleeping bag	حقيبة نوم هەگبەی خەوتن
sling	حماله هەڵگر

small arms	أسلحه خفيفه	چەکی سووك
small scale map	خريطة صغيرة المقياس	نەخشەی پێوەر بچووك
smoke curtain	ستارة دخان	دوکەڵەناوبڕ
smoke hand grenade	قنبلة دخان يدوية	دوکەڵەبۆمبی دەستی
smoke screen	حجاب دخاني	ناوبڕە دووکەڵ
smoke shooting	رمي الخطف	راهاوێژی ناکاو
sniping rifle	بندقية القنص	تفەنگی راوکەیی
special forces	القوات الخاصة	هێزە تایبەتیە کان
special forces operations base	قاعدة عمليات القوات الخاصة	بنکەی کردارە کانی هێزی تایبەت

special operation team
فريق العمليات الخاصة
تيمی کرداره تایبەتیەکان

special operations
عمليات خاصه
کرداره تایبەتەکان

specialist soldiers
جنود اختصاص
سەربازەتایبەتمەندەکان

spotting disc
قرص التسديد
خڕۆکەی سێره

squad halt !
رهط قف !
دەستە بوەستە !

squadron
سرب
رەوە

stabilized situation
موقف مستقر
هەڵوێستی جێگیر

staff duties
واجبات الا ركان
ستوونه ئەرك \ئەرکەکانی ستوونداره‌کان

staff officer
ضابط ركن
ئەفسەری دەستە(ستوون)

staff sergeant	رقيب أول پۆلەوانی یەکەم
stake planter	فارز الشاخص کۆتەل جیاکار
stand easy !	استرح ! پشووده !
stand to !	تأهّبْ ! ئامادەبە !
standing operating procedures	الا وامر الثابتة فەرمانی جێگیر
start line	خط الشروع خط البدء هێڵی سەرەتا
start point	نقطة البدء خاڵی سەرەتا
stick grenade	قنبلة لاصقة بۆمبی نووسەك
strategic deployment	انفتاح سَوقي ، استراتيجية کرانەوەی ستراتیجی

strategic advantage	ميزة سَوقية ، استراتيجية هەلأواردەی ستراتیجی
strategic airlift	نقل جوي استراتيجي گواستنەوەی ئاسمانیی ستراتیجی
strategic material	مواد سوقية ، استراتيجية ماددەی ستراتیجی/ کەرستەی ستراتیجی
strategic object	هدف سَوقي ، استراتيجي ئامانجی ستراتیجی
strategic offensive	تعرض سَوقي هەڵكوتانی ستراتیجی
strategic point	نقطة سَوقية خاڵی ستراتیجی
strategic propaganda	دعاية سَوقية بانگەشەی ستراتیجی
strategic reconnaissance	استطلا ع سَوقي پەیدۆزیی ستراتیجی
strategic warfare	حرب سَوقية ، استراتيجية جەنگی ستراتیجی

streategic break - through	اختراق سَوقي تێبەر(بەزاندنی)ی ستراتیجی
street fight	قتال الشوارع کوشتار شەقامەکان
strengthening buildings	تقوية الا بنية بەهێزکردنی بینایەکان
stretcher bearer	حاملة نقلا الة هەڵگری ئامێر
striking force	قوة ضاربة هێزی زەبر
sub - units	وحدات فرعية یەکەی لاوەکی
subcalibre shooting	رماية التضبيط رێکهاوێژ
submachine gun	رشاش قصير کورتە راماشت
subordinates	مرؤوسون ، تابعون بەر فەرمان،پاکارەکان

sun stroke	ضربة شمس زەبرە هەتاو
supply system	نظام التزويد سیستەمی پێدان
supply trenches	خنادق التزويد کەندڕی پێدان
support section	قسم الا سناد بەشە پشتگیری
supporting fire	نار الا سناد بەشی(ئاگری) پشتگیری
surprise factor	عامل المفاجأة، عنصر المفاجأة هۆکاری ناکاوی،توخمی ناکاوی
surprise target	هدف مفاجئ ئامانجی ناکاو
sustained fire	رمي متواصل راهاوێژی بەردەوام
syllabus	منهاج بەرنامە
syndicates distribution	توزيع الز مَر دابەشینی گرووپ

T

tactical air control centre	مركز السيطرة الجوية التعبوي بنەی کۆنترۆلی ئاسمانی تەیاربوون
tactical air control group	المجموعة التعبوية للسيطرة الجوية کۆمەڵەی تەیاری بۆ کۆنترۆڵی ئاسمانی
tactical air control system	نظام السيطرة الجوية التعبوية سیستەمی تەیاری بۆ کۆنترۆڵی ئاسمانی
tactical air navigation	ملاحة جوية تعبوية هات وچۆی ئاسمانی
tactical airlift	نقل جوي تعبوي گواستنەوەی ئاسمانی
tactical doctrine	عقيدة تعبوية باوەڕی تەیاری
tactical exercise with troops	تمرين تعبوي بقطعات ڕاهێنانی تەیاری بە کەرتەکان
tactical formation	تشكيل تعبوي پێکهاتە ی تەیاری
tank	دبابة خزان ئەمبارە تانك

tank car	سيارة وقود ئوتوموبيلی سووتەمەنی
tank carrier	حاملة دبابات، ناقلة مدرعة تانك هەڵگر، گوازەرەوەی تانك
tank company	سرية دبابات تانكە پەل
tank formation	تشكيلة دبابات تشكيل دبابات تانكە پێكهاتە
tank helmet	خوذة الدبابة كلاوە تانك
tank hulk	هيكل الدبابة هەيكەڵی تانك
tank primary target	هدف الدبابة الرئيسي ئامانجی سەرەكی تانك
tank recognition	تمييز الدبابات هەڵاواردنی تانك
tank shovel	نصل الدبابة دەوە تانك

tank sniping	قنص الدبابات ڕاوە(سێرە)تانك
target area	منطقة الهدف ناوچەی ئامانج
task force or task group	قوة الواجب هيَزى ئةرك
task organization	تنظيم الواجب ڕێكخستنی ئەرك
tear gas	غاز مسيل للدموع گازی فرمێسكاوەر(فرمێسك ڕژێن)
telphone battle	معركة هاتفية جەنگی تەلەفۆنی
theatre army area command	قيادة المنطقة لمسرح العمليات سەركردەی ناوچەی شانۆی كردەكان
thunder - flashes	قنابل صوتية بۆمبی دەنگی
time and space factor	عامل الوقت والمسافة كارای كات وماوە

time out	وقت الا نطلا ق كاتى رەتبوون
time rating	تقدير زمني خەملاندنى كاتى
tip stock	حاضن لەخۆگر
track	ممر، مسار رەوگە
trail arms !	افقيً سلا ح ! چەك ئاسۆيى(راگرتن) !
traingular point	نقطة تثليث خالّى سێيانە
training during operations	تدريب خلا ل العمليات مەشق لە كرداردا
training field	ميدان التدريب مەيدانى مەشق
training level	مستوى التدريب ئاستى مەشق

training schedules	جداول التدريب خشتەی مەشق
transportaion	نقل گواستنەوە
transportation request	طلب نقل داوای گواستنەوە
travelling kitchen	مطبخ متنقل چێشتخانەی گەڕیدە
travelling time	مدة التنقل ماوەی گواستنەوە
trench requirements	مستلزمات الخنادق پێداویستیی سەنگەرەکان
trigger box stop	طارق الزناد بکوتی پلەپیتك
trigger handle	قبضة الزناد دەسکی پلەپیتك
trigger mechanism	آلية الزناد ، مجموعة الزند پلە ئامێرەکی(میکانیزمی)/کۆمەڵەی پلەپیتك
tripod	منصب ثلا ثي پێگە(پایە)ی سێیانە

U

umpire حكم
ناوبژیوان

umpiring and control التحكيم والسيطرة
ناوبژیوانی وریْکهیْنان

unclassified documents وثائق غير مصنفة
بەڵگە نامەی پۆلیننەکراو

unconventional warfare حرب غير تقليدية
جەنگی نائاسایی

uncoventional warfare operational area منطقة عمليات الحرب غير التقليدية
ناوچەی کرداری جەنگیی نائاسایی

under command قيادة تحت قيادة
ژێر فەرمان

undulating ground أرض متموجة
زەوی گەوەك

unit وحدة
یەکە

unit loading تحميل الوحدة
یەکە بارکردن

unit paymaster	ضابط الصرف ئەفسەری پێدەر
unit training master	ضابط تدريب الوحدة ئەفسەری مەشقی یەکە
unmasking	نزع ا لاغطية پۆشاك داماڵین/راماڵین

V

v - ring	حلقة (V) گەوی /ئالقەی-V-
vehicle ditch	خندق آليات سەنگەری ئامێرەکان
visual aids	وسائل بصرية پەیدۆزی بینینەکی
visual reconnaissance	استطلا ع بصري پەیدۆزی بینینەکی
vulnerability	قابلية الطعن توانی لێدان/ژەنین

W

waist band
حزام الخصر
کەژووی کەمەر

walking patient
مريض قادر على السير
نەخۆشێك توانای رۆیینی هەبێت

walking wounded
جريح قادر على السير
بریندارێك توانای رۆیینی هەبێت

war diary
مفكرة الحرب
یادنامەی جەنگ

war game
لعبة الحرب
یاری جەنگ

war of nerves
حرب الا عصاب
جەنگی دەمارەکی

war phases
مراحل الحرب
قۆناخەکانی جەنگ

warrant - offices
وكيل
بریکار

water obstacle
عائق مائي
لە میەری ئاوی

weapon training	تدريب أسلحة مەشقی چەك
weight	وزن کێش ، سەنگ
wheel	عجلة تایە،رەورەوە
wheeled transportation	نقل ا ليات المدولبة گواستنەوەی بە باربەری تایە دار
wireless silence	صمت سلكي بێدەنگیی بێتەلی

Z

zeroing	التصفير سفراندن
zone of defence	منطقة الدفاع ناوچەی بەرگری